

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

IØRN PIØ

SKILLINGSVISERNE

OM CHRISTIANSBORG SLOTS

BRAND 1884

UDSENDT AF J. H. SCHULTZ A/S

1959

INDHOLD

Forord	7
»Danmarks nye Folkeviser«	9
Samtidig kritik og hvad brandmændene sang. . .	11
De atten viser	14
Hvornår kom viserne på gaden?	31
Træsnittene	36
Hvordan skildres branden i viserne?	41
Da de to soldater omkom	46
Afslutning	49
Bilag: 8 viser om branden og Jul. Strandbergs etbladstryk af det brændende slot	51
Efterskrift. Uddrag af Jul. Strandbergs hidtil ukendte dagbøger	53

FORORD

Ved årsskiftet 1958-59 går vi ind i 75-året for Christiansborg slots brand den 3.-4. oktober 1884. Meget er blevet skrevet om denne kæmpebrand, der endog har inspireret nogle af vore digtere, jeg tænker her på *Alfred Ipsens* digt, som blev bragt 16 dage efter branden i ugebladet *Nutiden*, på *Viggo Stuckenberg's* to digte: Slotsbrand og Den 3dje Oktober, der begge blev trykt i *Digte*, Kbh. 1886 og ikke mindst på *Vilh. Bergsøes* digt *October-Natten* 1884, Odense 1892.

Skillingsviserne om branden har imidlertid ikke været behandlet før, og det var bibliotekar ved Folketingets bibliotek, cand. mag. *Chr. Bang*, der fik den idé, at det kunne være passende netop i år at udfylde denne lakune i litteraturen om Christiansborg slot, og som foreslog, at jeg skulle gå i lag med opgaven. Resultatet blev denne lille bog, hvor jeg har sat mig som mål at give et så fuldstændigt billede som muligt af skillingsvisesituationen omkring branden i 1884. I *F. Falkenstjernes* og *Morten Pontoppidans* højskoleblad *Tidens Strøm* 17. oktober 1884 blev det sagt om Christiansborg-viserne, at »i Nervøsitet og Ildebrand kan der ogsaa gøres fortrinlige Forretninger. Og i København er der Folk nok, der stadig længes efter noget at spekulere i«. Det er sandt, at det er kommercielle viser, sådan som skillingsviser altid har været det, og sådan som de moderne refrainer er det i dag. Jeg betragter dem imidlertid folkloristisk, d. v. s. jeg ser dem som en del af vor folkelige kultur i slutningen af 1800-tallet. Digtene om branden er sikkert kun blevet læst af få, men med skillingsviserne er sagen en anden. *Jul. Strandbergs* butik blev næsten stormet den 4. oktober, og han solgte alene den dag henved 13.000 viser. Og så var *Strandberg* kun én af de skillingsviseproducenter, der forlagde viser i den anledning. Ialt var 8 forlæggere på færde med ialt 18 forskellige viser. Det er iøvrigt værd at bemærke, at en af vore mest produktive

ældre skillingsviseforfattere *J. C. Brestrup* (1777-1807) så at sige fik sit gennembrud ved Christiansborg slots brand, dog ikke den i 1884, men den forrige i 1794. I sine erindringer *Mine Ungdomsdaarligheder*, Kbh. 1807, skriver han således: »Jeg havde nemlig allerede i Begyndelsen af mine Skoleaar faaet en Versefeber paa Halsen, som endnu ikke har forladt mig. *Christiansborgs* ulykkelige Ildebrand var en af de første Gjenstande for mine Rimer, som til-drog sig offentlig Opmærksomhed«.

Som litteratur betragtet er skillingsviserne gennemgående ikke stort bevendt, men lad mig i den forbindelse nøjes med at citere en anonym artikel *Danske Folkeviser* i *Kolding Avis* 1901, nr. 90: »Vi har her en Folkedigtning, der aldrig »anmeldes«, men som baner sig Vej til Tusinder og for dem udtrykker Længsel og Glæde, Livsens Alvor og Livsens Humor, - en Bagtrappedigtning, hvis Rim i Falskhed kappes med den Følsomhed, hvoraf den er gennemtrængt. Og trods Arbejderundervisning og »Frem« og Gyldendalske Bibliothek voxer den saa frodig som Nælder i et Vedkast«.

Under mit arbejde har jeg modtaget mange gode oplysninger dels af *Chr. Bang* - der iøvrigt privat ejer en meget omfattende og meget værdifuld samling vedrørende Christiansborg slots historie - og dels af Jul. Strandbergs sønnesøn, bogtrykker *Flemming Strandberg*, som har muliggjort bogens overraskende Efterskrift. Jeg takker dem begge for deres utrættelige hjælp og store interesse for mit arbejde.

DANMARKS NYE FOLKEVISER

Under Christiansborgs brand den 3.-4. oktober 1884 var Det kgl. Bibliotek på et vist tidspunkt i allerhøjeste grad truet, og det blev nødvendigt at evakuere de mest værdifulde sager så hurtigt som muligt. Heriblandt var *Svend Grundtvigs* håndskrevne samlinger af danske folkeviser, skriver overbibliotekar Chr. Bruun i sin Beretning for Finans-aaret 1884/85, Kbh. 1885. Det var således åbenlyst, at disse samlinger var en national skat, som for enhver pris måtte reddes fra undergang.

Kun 29 år gammel var Svend Grundtvig i 1853 begyndt udgivelsen af disse viser i storværket *Danmarks gamle Folkeviser*, men hvad man ikke tidligere har været klar over er, at han i 1855 fik fat i et lille hæfte med 34 af sin egen tids skillingsviser, heriblandt visen om Pjaltensborgs brand i 1850. Inden han indlemmede hæftet i sine samlinger, skrev han – foruden sit navn og årstallet – *Danmarks nye Folkeviser* på titelbladet (se side 10). Han var endnu ikke magister, da han gjorde det, og som et nænsomt apropos til hans handle-måde, er det fristende at citere, hvad litteraturhistorikeren N. M. Petersen skrev til sin svenske ven Carl Säve efter at have bedømt Svend Grundtvigs magisterkonferens 5 år senere: »Hans kundskabskreds er snævrere end jeg tænkte, men frisk mod trækker et godt læss.«

Det vidner netop om veloplagt frisk mod at betegne skillingsviserne som folkeviser, men givet er det, at fra et folkloristisk synspunkt kan betegnelsen folkeviser ikke udelukken-de være forbeholdt middelalderballaden. Der gives mange genrer inden for den danske visesang, og middelaldervisen med dens udløbere i forrige århundredes almueoverlev-ring er blot én af dem. Skillingsvisen er imidlertid ikke en genre, men betegnelsen for flere genrer, deriblandt også middelaldervisen, når denne blev spredt gennem skillings-tryk, ikke mindst på grundlag af Vedels Hundredeviser-bog

fra 1591 ff og Syvs forøgede udgave fra 1695 ff. Inden for skillingsvisen spiller den autentiske vise – den versificerede beretning om en samtidig hændelse – en meget stor rolle. Dens ældste forgængere er de historiske middelalderballader og dens hidtil yngste efterkommere er fra 1939 om sædelighedsforbrydelsen mod Gurli og 1945 om bombesprængningen af Den franske Skole i København (se herom i tidskriftet Danske Studier 1958).

1800- og 1900-tallenes skillingsviser er kun lidet udforskede, og det er derfor glædeligt at se, at Karl Clausen fornylig i sin grundlæggende bog om Dansk Folkesang gennem 150 år, København 1958, har taget også disse viser op til behandling. Hans afsnit om skillingsvisen er ikke stort, men det er første gang, at der er gjort et forsøg på samlet at fremstille, hvad man i grunden i dag ved om – *Danmarks nye Folkeviser* for at tale med Svend Grundtvig.

SAMTIDIG KRITIK OG HVAD BRANDMÆNDENE SANG

Allerede den 12. oktober, 8 dage efter slotsbranden, kunne man i det illustrerede familieblad *Nutiden* læse en kritisk artikel af pseudonymet *Argus* om de viser, som var blevet spredt som skillingstryk i den forløbne uges tid. Han indleder med at skrive, at:

»De, der hin Brand-Aften færdedes på *Gaderne* og havde Ørene aabne for hvad »simple Folk« sagde, vil med Interesse læse de mange *Gadeviser* om *Branden*, som er skrevne for og kjøbes rigeligt netop af »simple Folk«. Dér ser man igjen, hvor stor Forskjel der dog er paa Mennesker, medens de personlig er Vidne til en Ulykke, og medens de læser eller synger »Digte« om Ulykken. Stemningen paa Gaden var sindig, meget kritiserende, ofte en Del raa; men Stemningen i *Gadeviserne* er patetisk sorgbetynget, loyal indtil Yderlighed, patriotisk og religiøs. Hvor løber dog ikke Den vild, som i Poesien – det være saa *Gadepoesi* eller *Salonpoesi* – tror at finde et nøjagtigt Aftryk af Folks virkelige, dagligdags Følelsesliv! det Hele, man finder i den, er et Udtryk for Folks Stemninger i de faa Øjeblikke, hvor deres Fantasi har ligesom drukket sig en Rus.«

Argus skelner altså skarpt mellem folks stemning under branden, og den stemning som tillægges folk i skillingsviserne efter branden. Sagt anderledes: der var forskel på, hvordan folk selv udtrykte sig, da de stod over for det brændende Christiansborg, og på hvordan de senere fik lejlighed til at udtrykke sig gennem de viser, de bagefter kunne købe. Det er givet, at tilskuerne gennemgående har udtrykt sig jævnt og bramfrit og ikke nævneværdigt patetisk om det, de så. Den anonyme menneskemængde stod ikke på stedet og skabte folkepoesi om branden, men der var dog en lille

gruppe, der sang, mens slottet endnu brændte. Det fortæller det 4 dage gamle dagblad *Politiken* om:

»Klokken var halvfire Nat. Branden var stilnet af; [...] Paa Slotspladsen snublede man i Halvmørket over Dynger af ramponerede Sager; henne foran en af Plænerne arbejdede en Sprøjte med ensformige Pumpeslag, akkompagne-rede af Mandskabets Opsange. Mansang lystige Viser – om den dejlige Mø Gine [Der vanked en yngling ved la'gårdens å, skrevet af skillingsviseproducenten Jul. Strandberg] og saftige Brandmandssange – for at holde Humøret vedlige og Søvnigheden borte. Sært burlesk lød denne Glæde efter Nederlaget i den ellers ganske stille Nat.«

Og de samme lystige og skæmtsomme viser er sikkert blevet sunget af de mænd, der deltog i oprydningsarbejdet. En af dem hed *Hans Jørgensen*, og han var født i Jersie i 1856. Da han i 1883 kom til hovedstaden, havde han i den første tid kun løst arbejde som kusk, bl. a. kørte han is fra Damhussøen til Carlsberg. Den 12. oktober hørte han om, at man kunne få arbejde ved oprydningen efter slotsbranden, og han meldte sig straks. I sommeren 1958 overdrog hans børn, frk. Thora Jørgensen i København og hr. Theodor Jørgensen i Nyborg, deres fars 3 visebøger til *Dansk Folke-mindesamling*. 2 af bøgerne indeholder udelukkende håndskrevne viser, og den 3die består af 23 slidte skillingstryk, som han har syet sammen med groft sort garn. Det er dog ikke mange lystige viser, der findes i disse visebøger, hvad vi let kan forsikre os om ved at se på et udvalg af førstelinjerne (og titlerne) i den sammensyede bog:

(1) Kong Hannibal han red sig ud i Skoven saa grøn (Hr. Ankerstrøms Vise), (2a) En stjerneklar Aften i Roligheds Lund (Ludvig og Lise), (2b) Moder! jeg er træt nu vil jeg sove (Det døende Barn), (3) Viscn om Soldaten der fandt sin Død ved Christiansborg Slots Brand, (4) Sang om Ingeniør Heilmanns Død, da han omkom ved Christiansborg Slots Brand, (5) Christiansborg Slot er brændt, (10a) Der gives i Verden Bekymring og Møje (Barnemorderskens Sang i Fængslet saaledes som hun selv har digtet den.), (10b) Farvel, du Hus, hvor min Fader bor, (12a) Jeg er født ved Gammel-Englands

Kyst (O Susanne), (12 b) Droslen slog i Skov sin klare Trille (Danmark. Af Esmarch), (13 a) Guds Himmel var saa mørk og graa (Den rigtige Vise om Den jyske Fiskerdreng), (13 b) Midnatsklokken i Taarnet slaar (Nattevægteren og Spøgelset), (15) I Efteraarets barske kolde Morgen (Vise om den forfærdelige Ulykke, Dampskibet L.J.Bagers Brand og Forlis i Kjøge Bugt den 3die October 1875), (20 a) Der, hvor Genfersøen krummer sig i Bugt, (20 b) Jeg blev sendt bort fra Fædreland og Venner (Den fattige Piges Kjærlighed til den rige Karl. Af Ane Pedersdatter), (23 a) Høkerens Datter hun elskede mig (Vil du nu blot la' Hønen gaa. Af J[ulius] S[trandberg]), (23 b) Lille Fugl nu er du fløjet. Af J. Borch-Hertz.

Vi ved desværre ikke, hvilke af disse viser Hans Jørgensen og hans kammerater har sunget under oprydningen, og om de overhovedet har sunget nogen af dem. Tænker vi på brandmændenes lystige viser, har kun 12 a og 23 a været anvendelige. Det vil altså sige, at der gives viser med forskellig funktion, viser der kan anvendes i de forskellige situationer, som forbrugerne befinder sig i. Når brandmændene sang lystige viser, så var det bl. a. for at holde søvnigheden borte, og når Hans Jørgensen har samlet så mange sørgelige viser – deriblandt alene 3 om branden – til privat brug, så har det været, fordi disse viser sagde ham noget, som han ellers ikke selv kunne udtrykke, og som han vel at mærke gerne ville have udtrykt. Folk har brug for både lystige og alvorlige viser, og skillingsviserne om branden dækker begge disse grupper. *Argus*, der jo skrev sin artikel meget tidligt, fortæller, at han har set henved 10 forskellige, og at stemningen i dem alle var »patetisk sorgbetynet«. Nu er det, som visenere skal se, meget sandsynligt, at de sørgelige viser er kommet først på gaden, men i dag ved vi, at der udkom 18 forskellige ialt, og heraf er de 12 alvorlige og de 6 lystige. I dag kan man således tegne et andet og mere broget billede af skillingsvisesituationen end den kritiske *Argus* kunne 8 dage efter branden.

DE ATTEN VISER

I den følgende oversigt har jeg valgt at stille viserne op efter indholdet, således at A–L behandler branden i almindelighed og M–Q ulykkelige eller lykkelige hændelser (autentiske eller opdigtede) under branden. Inden for disse grupper falder viserne i to undergrupper, ordnet efter hvordan de forholder sig overfor stoffet: A–H og N–P er alvorlige viser, og I–L og Q er lystige. De to sidste viser, R og S, er henholdsvis en takkesang og 2 brudstykker af en lystig vise, der – såvidt vides – kun kendes fra den mundtlige overlevering.

Denne inddeling er baseret på de erfaringer, jeg har gjort med skillingsviser om andre sørgelige begivenheder, som er så store, at de kan afføde mere end én vise. Tidligere har jeg således specielt behandlet viserne om togulykken ved Gentofte station i 1897 (»En jernbanekatastrofe på vers«, Dagens Nyheders kronik 11.7.1957) og »Forbrydere og forbrydelser i viser«, foredrag ved Kriminalpsykologmødet på Søbysøgård 8.11.1958.

De viser, der opstår omkring sørgelige hændelser, fordeles sig principielt på samme måde, som viserne om Christiansborg brand gør det. Lad mig dog nøjes med til sammenligning at tage Gentofte-ulykken, hvor der først kom 2 viser om katastrofen i almindelighed: *Vise om Den skrækkelige Jernbaneulykke ved Gentofte* og *Det nyeste om Jernbane-Ulykken ved Gentofte*. Dernæst 2 viser om hver sin (opdigtede) sørgelige episode under katastrofen: *Vi maatte skilles. Sang fra Rædselsnatten i Gentofte. Af en Hustru, som mistede sin Mand den Aften* og *Min Kærestes Død ved Jernbane-Ulykken i Gentofte. Sang forfattet af en ulykkelig Pige*. Hertil kommer én om en lykkelig (opdigtet) episode: *Vidunderlig Frelse fra Døden ved Jernbane-Ulykken i Gentofte. Forfattet af en ung Pige, hvis Kæreste troedes død*.

A

Saa er det sandt – der staar kun nu Ruiner (5 vers)

Titelblad: SANG OM / CHRISTIANSBORG / SLOTS BRAND / DEN 3DIE OCTOBER 1884. / [træsnit] / MED BERETNING OM DENNE ULYKKE. / (TRE SOLDATER SAVNES). / Eftertryk forbydes. / Kjøbenhavn. / Jul. Strandbergs Forlag. / Faas i Boghandelen, Vingaardstræde Nr. 18, Stuen. / Trykt hos Bernh. Wennstrøm. /

Træsnit [Christiansborg slot før branden, set fra Højbro. Rytterstatuen af Fr. VII mangler. (Den blev opstillet 1871). 5,8 cm × 8,8 cm]: genfindes i »Den danske Bondeven« 1844, nr. 49 (red. og udg. af pastor C. L. Børresen, trykt hos P. Magnus i Slagelse), og Strandberg/Wennstrøm synes at have anvendt samme stok. Anvendes også på titelbladet

NOTE TIL BESKRIVELSEN AF DE 18 VISER

Flg. forkortelser er anvendt: DFS = Dansk Folkemindesamling, spec. kapslen 1906/6b, 7 top. 3. – KB = Det kgl. Biblioteks Småtryksafdeling (1 = kapslen brand, 2 = dubletter i kapslen brand, 3 = kapslen slot). – UB I = Universitetsbibliotekets 1ste afd., spec. kapslen C, 2809f. – Chr. Bang = bibliotekar ved Folketingets bibliotek, cand. mag. Chr. Bangs private samlinger vedr. Christiansborg slots historie.

Hassø 1934 = Arthur G. Hassø: Kristiansborgs Brand i Oktobernat-ten 1884. Kbh. 1934. – Selma Nielsens viser = Nils Schiørring: Selma Nielsens viser. Et repertoire af folkelige sange fra det 19. århundredes slutning. Kbh. 1956 (= Danmarks Folkeminder bind 66). – Strandbergs bog om branden = Christiansborg Slots Brand den 3. October 1884. Meddelt af forskjellige Øjenvidner, Pris: 25 Øre. Kjøbenhavn. Jul. Strandbergs Forlag, Faas i Boghandelen, Vingaardstræde Nr. 18, Stuen. Trykt hos Bernh. Wennstrøm. [1884], [36 sider]. (På titelbladet af denne lille bog bruger Strandberg træsnittet fra A-visen og på s. 35-36 aftrykker han D-visen).

De i nærværende udgave gengivne viser benævnes »vort nr. 1« o.s.v., og de fordeler sig således: 1 = førsteudgaven af B, 2 = I, 3 = K, 4 = M, 5 = førsteudgaven af N, 6 = O, 7 = førsteudgaven af P, 8 = førsteudgaven af R. Titelbladene på disse tryk er facsimilerede, og siderne 2-4 er eftersat med typer, som ligger så tæt op ad originaltrykkene som muligt. Det må bemærkes, at linjebrydningen i prosaberetningerne ikke har kunnet overholdes overalt. Fejl i originaltrykkene er ikke rettede!

af Strandbergs bog om branden (se noten s. 15). Træsnittet er afbildet på s. 38. Se yderligere under E.

Mel. ang.: Der er et Land . . . Tekst og melodi i Danmarks Melodibog I s. 39.

Kommentar: Iflg. vejviseren for 1884 ejede Jul. Strandbergs Boghandel ikke blot Vingaardstræde 18, men også den ejendom, hvor Strandberg tidligere havde boet, nemlig Holmensgade 18. Samme år havde Strandberg iøvrigt fhv. skuespiller P. L. Sick som lejer i Holmensgade. Det er ham, der har skrevet visen om Borgervæbningens Ophævelse. (jfr. under I). – Bogtrykker E. Bernh. Wennstrøm havde sit trykkeri Brogade 14, I. Han boede privat Sølvgade 6, III. – Visen omtales s. 31, 35, 36, 49, 53, 56.

Tryk: a DFS, KB 1 + 2 + 3, UB I, Chr. Bang, b KB 2. – *Titelblad:* a signaturen (de 4 sidste linjer) måler 1,5 cm × 7,1 cm, og skydningen af linjerne er uregelmæssig: 3 mm, 2,5 mm og 1,5 mm > b signaturen ændres til 1,6 cm × 7,6 cm, og skydningen goes regelmæssig: 2,5 mm, 2 mm × 2,5 mm (som f. eks. på O).

B

Mod Himlen høje Flammer slog (6 vers)

Titelblad: CHRISTIANSBORG SLOT/ER BRÆNDT/DEN 3DIE OCTOBER 1884. / KL. 5 EFTM. FIK ILDEN MAGT; KL. 11 VAR SLOTTET/EN BRÆNDENDE RUIN. // [træsnit] / Med Beretning. / Kjøbenhavn. / Jul. Strandbergs Forlag. / Faas i Boghandelen, Vingaardstræde Nr. 18, Stuen. // [nederst på bagsiden:] Trykt hos Bernh. Wennstrøm. // -[med sørgerand]

Træsnit [Høj ruin ved kanal. 10,8 cm × 7,8 cm]: tidl. anvendt af Strandberg 1881 Theaterbranden i Wien; senere af Wennstrøm 1899 Ulykken på Hærens Laboratorium.

Mel. ang.: Guds Himmel var saa mørk og graa. En yndet skillingsvise, hvis tekst og melodi findes i Selma Nielsens viser s. 129. – Teksten findes også i Hans Jørgensens visebog som nr. 13a (se s. 13).

Kommentar: v 4, 1–2 hentyder vel til den fest, som Chr. IX holdt på slottet den 15. august for Den internationale Lægekongres, hvor bl. a. Pasteur var tilstede. Det var den sidste fest, der blev afholdt før branden; jfr. Hassø 1934 s. 12. – Visen omtales s. 31, 35, 36, 56 og jfr. kommentaren til A.

Tryk: a KB 1 (= vort nr. 1), b DFS, Hans Jørgensens visebog nr. 5 (DFS), KB 2+3, UB I, c nr. 28 og nr. 29 i sammensyet visebog, som synes at have tilhørt »Laurits Christensen 1881 Ballerup Ma[r]k« (tilhører nu Historisk forening for Værløse kommune), d (kun vers 3 og 6, trykt på vort store bilag overfor s. 53) KB 1, UB I. – *Visen:* a v 1,6 Kæmpekrop > bc Kæmpekrop; a v 2,4 den > bc sin; abc v 3,7–8 Vor Konge mistede sit Hus/Og vi med Kummergaa. > d Og Vinterstormens barske Sus/Gaar over Muren graa.; a v 4,2 Jubelraab > bc Jubelraab; a v 5,2 Nød. > bc Nød; a v 6,4 af > bc ad – *Beretningen:* a Christianborg > bc Christiansborg; a Vindner > bc Vinduer; a bragde > bc bragede; a lyk-kevis > bc lykkelig; a erstattelige > bc uerstattelige; ab Desværre savnes flere Soldater > c Desværre savnedes to Soldater; ab Slot. > c Slot?; ab Nærmere Beretning vil snarest udkomme > c Udsørligere Beretning er udkommen.

C

Nu lyder vemodigt i Borg som i Hytte (5 vers)

Titelblad: VISE OM / CHRISTIANSBORG / SLOTS ØDELÆGGELSE / VED ILDEBRAND DEN 3. OCTOBER 1884. / [træsnit] / Med Beretning. / Eftertryk forbydes. / Kjøbenhavn. / Jul. Strandbergs Forlag. / Faas i Boghandelen, Vingaardstræde Nr. 18, Stuen. / Trykt hos Bernh. Wennstrøm. /

Træsnit [Huse brænder, og folk flytter ud. 7 cm × 9,9 cm]: tidl. anvendt af Strandberg/Ernst Lund 1865 Nørresundby og 1869 Maribo Ladegaard, af Strandberg 1873 Kirke Eskildstrup, af Strandberg/Wennstrøm 1883 Visen om brandstifteren Jens Nielsen og 1. 1. 1884 En gemytlig Vise om »Hold-An« Brand ved Kolding.

Mel.ang.: De vog dem, vi grov dem. Tekst og melodi i Danmarks Melodibog I s. 58.

Kommentar: se s. 32, 35, 36 f., 44, 56 og under A.

Tryk: KB 1 + 3, UB I, Chr. Bang.

D

Højt Flammen slog mod Himlen (5 vers)

Titelblad: VISE OM/CHRISTIANSBORG SLOT,/DER AFBRÆNDE DEN 3. OCTOBER 1884, SAA AT NU KUN/DE NØGNE MURE STAA TILBAGE./SLOTSKIRKEN OG KOLONNADEN OGSAA ØDELAGTE! / [træsnit] / Med Beretning. / Kjøbenhavn. / Jul. Strandbergs Forlag. / Faas i Boghandelen, Vingaardstræde Nr. 18, Stuen/Trykt hos Bernh. Wennstrøm. /

Træsnit [Gadescene hvor agitator, stående ved siden af en fanebærer på en balustrade, taler til en stor skare mennesker. En hestedroske forsøger at trænge gennem mængden. 8,8 cm × 8,8 cm]: skydevinduer, skorstenstypen og ordet »REMEM [. . .]« på en ophængt plakat tyder på, at der er tale om en scene fra en engelsk valgkamp!

Mel.ang.: Vift stolt paa Kodans Bølge. Tekst og melodi i Danmarks Melodibog I s. 281.

Kommentar: se s. 32 f., 37, 56 og jfr. kommentaren til A.

Tryk: KB 1, UB I. Visen er tillige aftrykt i Strandbergs bog om branden (se noten s. 15).

E

Sørgeligt Budskabet lyder (5 vers)

Titelblad: VISE OG BERETNING/OM/CHRISTIANSBORG/SLOTS BRAND,/DEN 3DIE OKTOBER 1884./FIRE MÆND ERE INDEBRÆNDTE. / [træsnit] / Kjøbenhavn. / Rud. Foltmars Tryk. / Faas i Holmensgade 33 ved Laxegade. /

Træsnit [7 cm × 8,1 cm]: en efterskåren kopi af det billede af Christiansborg slot, som Strandberg/Wennstrøm anvender på A. Dog er slottets øverste etager erstattet med flammer, og forgrunden, hvor fredelige borgere går nede ved kanalen, er skåret væk og erstattet med brandmænd, der arbejder med slanger og sprøjter. Yderligere himmel er

sat på, og forgrunden er gjort større. Træsnittet er afbildet s. 39. Se iøvrigt under A.

Mel.ang.: Nattens dæmrende Taager. Tekst og melodi i Danmarks Melodibog I s. 201.

Kommentar: I vejviseren for 1884 nævnes F.R.Foltmar som bogtrykker. – Visen omtales s. 34, 39.

Tryk: KB 1 + 2 + 3.

F

Sørgebudskab sig sænker (10 vers).

Titelblad: CHRISTIANSBORG SLOTS / BRAND. / VISE OG BERETNING AF ET ØJENVIDNE. / [træsnit] / Udgivet af Th. Wiegell, H. C. Andersensgade 6, 5. S., Sideh. / Trykt hos E. F. Geisler, St. Pederstræde 49, St. Kjøbenhavn. /

Træsnit [Fabriksbygning hvis skorsten springer i luften. 8,4 cm × 8,5 cm]: tidl. anvendt af Behrends Enke 1869 Buntzens Klædefabrik i Flensborg og i ugebladet »Ungdomsvennen« nr. 35 [1883-84] (udg. af A. Behrend, trykt hos Julius Behrend [jfr. under L]) med underskriften »Staden Leidens Ulykke, 12te Januar 1807«; senere [idet det øverste af billedet er skåret væk, og ruderne delvis krattede ud, så de illuderer knuste: 6,1 cm × 8,5 cm] af A. Behrend 1885 Gas-Explosionen i Gothersgade 121.

Mel.ang.: som E.

Kommentar: Forlæggeren nævnes hverken i vejviseren for 1884 eller 1885. Bogtrykker Geislers forbogstaver er forkerte både på trykket, hvor der står *E. F.*, og i vejviseren for 1885 (han nævnes ikke i 1884), hvor der står *C. E.* Han hedder F[rederik] E[dvard] Geisler iflg. venlig oplysning fra hans søn, bogtrykker E. Edv. Geisler, Vanløse. – Visen omtales s. 33 f., 37, 45.

Tryk: KB 1 + 2.

G

Hvor Øresundets sølvblaa Vover trille (7 vers)

Titelblad: CHRISTIANSBORG SLOT / ER BRÆNDT! / - / EN SANG FOR DET DANSKE FOLK. / (MED BERETNING). / [træsnit] / Udgivet af »Lørdag-Aften«s Expedition. / Kontor: Landemærket 19. / - / København. / Trykt hos Chr. Birch, Landemærket 19. / 1884. / - [med sørgerand]

Træsnit [Det brændende Christiansborg slot, set fra slotspladsen. Rytterstatuen mangler! (jfr. under A). 5,7 cm × 8,2 cm]: anvendes også af »Lørdag-Aften« / Chr. Birch på H. Træsnittet, der synes at være det først offentliggjorte »aktuelle« billede på skillingsviserne (jfr. s. 38) er i formindsket størrelse benyttet på bindet af nærværende udgave.

Mel.ang.: som A.

Kommentar: På det tidspunkt blev ugebladet »Lørdag-Aften« »udgivet og ledet« af bogtrykkeren Chr. Birch, Landemærket 19, II. – Visen omtales s. 33, 38, 44.

Tryk: KB 1 + 2.

H

I Gruset er sunket Danmarks Pryd og Ære (4 vers)

Titelblad: CHRISTIANSBORG SLOTS / [træsnit I] / BRAND / [træsnit II] / Udgivet af »Lørdag-Aften«s Expedition, / Kontor: Landemærket 19. // [nederst på bagsiden:] Trykt hos Chr. Birch Landemærket 19, København. // - [med sørgerand]

Træsnit I [5,7 cm × 8,2 cm]: også anvendt af »Lørdag-Aften« / Chr. Birch på G, og *træsnit II* [Christiansborg slot efter branden, set fra slotspladsen. 7,3 cm × 8,1 cm]: også anvendt af samme på R.

Mel.ang.: som C.

Kommentar: se s. 35, 38, 44 og jfr. kommentaren til G.

Tryk: KB 1.

I

Rundt om i Landet er saa stor en Sorg (3 vers)

Titelblad: VISE / OM / CHRISTIANSBORG / SLOTS BRAND, / FRE-
DAG 3. OG LØRDAG 4. OKTOBER 1884. / [træsnit] / MED ALLER-
SENESTE BERETNING. / – / Kjøbenhavn. / Peder Skødstrops
Forlag. / Faaes i Boghandelen, Gammel Mønt 20, Stuen.
// [nederst på bagsiden:] Trykt hos Herdahl jun. Kbhvn. //

Træsnit [Husrække der brænder. 5,3 cm × 8,3 cm]: er et
ældre billede, der er blevet beskåret. Det opr. [med flyg-
tende mennesker i forgrunden. 6,8 cm × 8,3 cm] er an-
vendt af Jac. Behrend 1842 Hamburg, 1843 Jac. Holms
plads, af Behrends Enke 1859 Frederiksborg slot og 186?
Borgergade 34. Det beskårne er tidl. anvendt af Behrends
Enke 1865 Nørresundby og 1869 Adelgade 102.

Mel.ang.: Rundt om i Landet er en Sorg saa stor. Teksten,
der er skrevet af P. Sick (se under A), findes i Jul. Strand-
bergs visesamling Danmarks syngende Mand paa Bølge og
Land I s. 123 med titlen Borgervæbningens Ophævelse og
med mel.ang. Jeg for en anden i Krigen gaar (af Rekrut-
ten). Inspektør Jørgen Ransy, født 1873 i København, op-
lyser, at visen om Borgervæbningen var meget populær i
1880erne. Samme melodi som til C. Molt Wengels Tænk
Dem, Lassen sad og spiste Boghvedegrød (af Kærlighed paa
Taget), hvis tekst og melodi findes i Danmarks Melodibog
V s. 350. I Den danske Vaudeville III s. 98 opgives melo-
dien at være den anonyme Vänskap och frihet. – Samme
melodi anvendes i den yngre skillingsvisepastiche, som
Foreningen af 3die Decembers Forlag udsendte: »En splin-
ternaglende ny Vise om Rigsdagsmandens Oplevelser ved
Bedømmelsen af Kristiansborg Slots Konkurencen. Syn-
ges til den gemytlige Melodi: Rundt om i Landet.«

Kommentar: Iflg. vejviseren for 1884 ejedes Skødstrops
Forlag af boghandler W. Møller. Bogtrykkeren Herdahl
jun. nævnes ikke i vejviseren. – Visen omtales s. 35, 37.

Tryk: KB 1 (= vort nr. 2).

K

Hvor er dog Ilden? spurgte man (12 vers)

Titelblad: NR. 38. / CHRISTIANSBORGS SLOTS / BRAND! / [træs-
nit] / MOTTO: TA' 'EN MED RO. / Eftertryk forbydes. / = / Kø-
benhavn. / Forlagt af H. C. Andersen, / Raadmandsgade
11, København, N. / Chr. Eltongs Bogtrykkeri. /

Træsnit [Ældre herre meddeler sig til to yngre mænd.
6,2 cm × 7 cm].

Mel.ang.: Julia, Julia hopsasa! Tekst og melodi i Dan-
marks Melodibog V s. 210.

Kommentar: Iflg. vejviseren for 1884 var H. C. Andersen
forlagsboghandler. Bogtrykker Chr. Eltong havde sit tryk-
keri Pilestræde 40BbII, og han boede privat Ravnsborg-
gade 8, II. – V 11,1 fhv. brandmajor, etatsråd, tømrer-
mester Julius Andreas Blom var 1. august s. å. fratrådt
som chef for brandkorpset. Han blev efterfulgt af D. F. Sex-
tus Meyer, som altså ledede slukningsarbejdet. Blom var
ganske rigtigt mødt op for at hjælpe, han deltog aktivt, og
det var således hans skyld, at Thorvaldsens museum blev
reddet. Det var imidlertid ikke Blom, men Meyer, der i
visse dagblade fik en næse; jfr. Hassø 1934 registreret under
Blom og Meyer. – Visen er yderligere omtalt s. 35, 40.

Tryk: KB 1 (= vort nr. 3) + 3, DFS, Chr. Bang.

L

Julia, Julia, Sikken en Ildløs at der va' (8 vers)

Titelblad: EN SPLINTERNY VISE / OM / KRISTIANSBORG / SLOTS
BRAND. / – / Til Forhandling i Ny Kronprindsessegade 20,
1. Sal tilv. / Eftertryk forbydes. / Kjøbenhavn. / Udgivet af
V. Petersen. / Trykt hos Julius Behrend. / 1884. /

Mel.ang.: som K.

Kommentar: Indehaveren af Ny Kronprindsessegade 20,
I tv. nævnes ikke i vejviserne for 1883–85. Sandsynligvis er

det den ellers ukendte forlæggers adresse. Bogtrykker J. F. Behrend [jfr. under F] boede i Rosenborggade 19, stuen, hvor han også havde sit trykkeri. Visen omtales s. 35, 42-44.

Tryk: KB 1.

M

Kjære Venner! Jeg var med ved Slottets Brand (10 vers)

Titelblad: NY VISE OG BERETNING. / HVAD EN AF VORE / JENSER BERETTER / OM / SLOTSBRANDEN, / HVOR HAN NÆR / VAR INDEBRÆNDT. / [træsnit] // [nederst på bagsiden:] Kjøbenhavn. / Rud. Foltmars Forlag og Tryk. / Faas i Holmensgade 33, ved Laxegade. //

Træsnit [3 soldater sidder omkring et bord på en beværtning. 8,1 cm × 8,2 cm].

Mel.ang.: Hist hvor Genfersøen krummer sig i Bugt. Teksten findes i Hans Jørgensens visebog som nr. 20 a (se s. 13). Selma Nielsen benytter den som melodiforlæg til Hvor ved Silkeborg sig søen snor i eng (jfr. Selma Nielsens viser s. 121 og s. 176). Ovenfor har vi gengivet en melodi-variant hertil, optegnet oktober 1938 af (nu afdøde) arkivar i Dansk Folkemindesamling H. Grüner-Nielsen efter Chr. Bleibach, født 1866 i Asminderød, som fortæller, at melodien var »Almindelig kendt i 1880-erne. Tyroler-Ferdinand sang den paa »Bakken«, Dyrehaven.« (DFS. 1906/12: Grüner-Nielsen, FF nr. 39).

Kommentar: se s. 34, 39, 47 og jfr. kommentaren til E.

Tryk: KB 1 (= vort nr. 4) + 2 + 3.

N

Højt lyste Flammen stærk og rød (9 vers)

Titelblad: VISE OM / SOLDATEN, / DER FANDT SIN DØD / VED
CHRISTIANSBORG SLOTS BRAND, IDET HAN BLEV BEGRAVET /
UNDER DEN NEDSTYRTENDE RIDDERSALS LOFT, SAA AT HAN /
IKKE STOD TIL AT REDDE, MEN MAATTE FORLADES. / [træsnit]
/ MED BERETNING. / Eftertryk forbydes. / Kjøbenhavn. / Jul.
Strandbergs Forlag. / Faas i Vingaardstræde, Nr. 18, Stuen.
/ Trykt hos Bernh. Wennstrøm. / – [med sørgerand]

Træsnit [Gravsted. 7,2 cm × 8,2 cm]: senere anvendt af
Wennstrøm 1902 Mordet på Marie Sørensen fra Hjortshøj.
Træsnittet er signeret »Dahl«, som vel er identisk med xylo-
graf Hans B. Dahl, som lavede mange træsnit til Ill. Tidende
og Ude og Hjemme; jfr. Weilbachs Kunstnerleksikon I 1947.

Mel.ang.: som B.

Kommentar: se s. 34, 37, 48, 56 og jfr. kommentaren til A.

Tryk: a KB 1 (= vort nr. 5) + 2 + 3, UB I, b Hans Jørgensens visebog
nr. 3 (DFS). – *Beretningen:* a En Soldat, Nr. 155 af 1ste Artilleriregi-
ment, > b En Soldat, Nr. 55 af 1ste Artilleriregiment, Nielsen, ; a sidste
afsnit ændres i b til flg. 3 afsnit: Først d. 11te October fandt man
Ligene af ham og Pioner Heilmann. De vare næsten fortærede af Ilden,
og Resterne kunde ikke holdes sammen medens man kom dem i Kister
for at begrave dem. De fandtes begge i Nærheden af en Sofa, som de
formodelig have villet bære ud. Ved Artillerist Nielsens Lig fandtes
hans Kniv og Pengepung. – Pioner Heilmann blev bisat i Garnisons
Kirkegaards Kapel den 16de October, og derpaa ført til sit Hjemsted,
Taarnmark. – Nielsen blev begravet d. 17de October paa Garnisons
Kirkegaarden ved Kjøbenhavn. Ved begge de Ulykkeliges Baare viste
sig fra alle Sider stor Deltagelse og det var en gribende Højtidelighed.

O

Saa ung og frejdig han var derhjemme (13 vers)

Titelblad: SANG OM / INGENIØR / HEILMANNS DØD, / DA HAN
OMKOM VED CHRISTIANSBORG SLOTS BRAND / D. 3. OCTOBER
1884, FANDTES FØRST D. 11. OCT. / OG BLEV BEGRAVET D. 16.

OCTOBER FRA GARNISONS KIRKEGAARDSKAPEL. / [træsnit] / Med Beretning. / Eftertryk forbydes. / Kjøbenhavn. / Jul. Strandbergs Forlag. / Faas i Boghandelen, Vingaardstræde Nr. 18, Stuen. / Trykt hos Bernh. Wennstrøm. / — [med sørgerand]

Træsnit [Ligtog ved kirkegård. 5,6 cm × 8,6 cm]: senere anvendt af Wennstrøm 1897 Togulykken i Gentofte.

Mel.ang.: Amanda sad med en Krans om Haaret. En yndet skillingsviser, hvis melodi findes i Selma Nielsens viser s. 65 til teksten Christine gik tit i lunden ene.

Kommentar: Osvald Peter Heilmann, født 14. 8. 1863 i Tornemark. Fyrendal kirkebog udviser: »Osvald Peter Heilmann, død den 3. Oktober 1884. Begravet paa Fyrendal Sogns Kirkegaard, Øster Flakkebjerg Herred, Sorø Amt den 18. Oktober 1884. Pioner i 2det Kompagni af Ingenieurregimentet Nr. 374; Søn af Prokurator Heilmann i Næstved (skal være Examen juris, forhenværende Købmand i Tornemark), død i København. — 21 Aar. Attest fra Skifteretten i København af 14. Oktober 1884. Ligsynsattest af Læge V. Hornemann i København 12. Oktober 1884. — Den unge Mand omkom ved Christiansborg Slots Brand den 3. Oktober 1884; Liget fandtes den 11te i forkullet Tilstand; Bløddelene forstørste Delen tilintetgjorte.« (Afskriften er venligst meddelt af sognepræst Aa. Lambert-Jensen, Kvislemark-Fyrendal pr. Sandved). — Visen er omtalt s. 35, 37, 48, 58 og jfr. kommentaren til A.

Tryk: KB 1 (= vort nr. 6), UB I, DFS, Hans Jørgensens visebog nr. 4 (DFS).

P

Hvem husker ikke Kresjansborres store Ildebrand! (5 vers)

Titelblad: EN EVIG GLAD VISE OM / RUSSERNE, SOM TOG / LYSEKRONEN NED PAA / CHRISTIANSBORG SLOT / UNDER BRANDEN. / [træsnit] // [nederst på bagsiden:] Kjøbenhavn. / Rud. Foltmars Forlag og Tryk. / Faas i Holmensgade 33

Hj. af Laxegade. // – [visen er trykt sammen med I Barn-
dommens Dage]

Træsnit [Marinesoldater, stående som i en pyramide,
tager en lysekrone ned. 11,1 cm × 8cm].

Mel.ang.: Den evigglade Kobbbersmed [En kobbbersmed
han er et jern]. Tekst og melodi i 250 Lystige Viser I, udg.
af Politiken 1952, s. 38 hvor den angives at stamme fra
»En Børsbaron«, Folketeatret 1886, med tekst af Paul Mar-
cussen [1848–1906] og melodi af C. Peters [1772–1827].
Alfred Nielsen oplyser i sin Sang-Katalog I 1916, at visen
er skrevet af pseudonymet »Peter«, at den opr. er ud-
kommet særskilt hos Wilh. Hansen, og at den da kostede
50 øre. Efter de foreliggende oplysninger må visen være
skrevet senest 1884 og tidligst 1875, da vor nuværende
møntlov trådte i kraft. Iøvrigt bør det tilføjes, at Marcus-
sen i 1875 blev gift med en datter af en klejnsmedemester!

Kommentar: Den russiske orlogskorvet »Djegit« var dagen
før ankommet til København, og da besætningen fik øje på
ildskæret, tilbød man straks at deltage i redningsarbejdet.
Allerede kl. 18.30 mødte 50 matroser op under ledelse af
deres officerer. Ved midnat blev de afløst af 50 andre. Den
episode, som visen beskriver, er autentisk. – V 1,4 Vilh.
Anton Scheibelein, født 1839, var en af Københavns sidste
gadeoriginaler. Hans far var murer i Adelgade og nævnes
vistnok i en af Strandbergs tidligere viser som en af red-
ningsmændene ved branden i Adelgade 1869. Vilh. Anton
S. var med i 1864, men da han kom hjem havde hans kære-
ste svigtet ham. Han var resten af sine dage åndssløv. Gik
altid med militærkasket, erindringsmedalje fra krigen og
diverse foreningsemblemer. Var en særdeles kendt figur,
som var tilstede i alle optog, bl. a. – som udpræget milita-
rist – i Højres grundlovstog. Herom sang Frederik Jensen i
en revuevis: Naar Bahnson [krigsministeren] ej gaar foran
og Scheibelein bag, / Saa er der sgutte noget ved en Grund-
lovsdag. Jfr. Før og Nu 15.2.1915. – Visen er yderligere
omtalt s. 35, 40 og jfr. kommentaren til E.

Tryk: a KB 1 (= vort nr. 7) + 3, b KB 1 + 3. – Titelblad: b KYS OG KÆRLIGHED / ELLER / VISEN OM ADELAIDE SOM FIK »EN BAVER« TIL / MAND OG OM HVORLUNDE HAN LÆRTE HENDE AT / LÆGGE BOLLEDEIG OP, OG OM DEN SØGNING DE / FIK, DA HENDES FRANSKBØD SMAGTE SAA GODT. / [træsnit: Mand og kvinde, begge i selskabstøj, kysser og omfavner hinanden. 11,1 cm × 8 cm] / OG: DA RUSSENE TOG LYSEKRONEN NED. / – Rud. Foltmars Tryk. – København. / Faas i Holmensgade 33, Stuen. /

Q

Hr. Sørensen sad i sin stille Bo (8 vers)

Titelblad: SLOTSBRANDEN. / Eftertryk forbydes. / J. Dons's Forlag. / København. / Trykt hos I. Henriksen, Rømersgade 22. / 1885. /

Mel.ang.: At køre Vatten. Norsk folkemelodi, der er blevet anvendt som melodiforlæg til adskillige af 1800-tallets viser og sange, bl. a. af Hostrup i På tankens slot bor studenten glad (Genboerne 1844). Melodien findes i Danmarks Melodibog II s. 303 til Henrik Hertz' Vi sidde sammen, som vi kan bedst.

Kommentar: Forlaget nævnes ikke i vejviseren for 1885, men bogtrykker E. Henriksen, Rømersgade 22, er vel identisk med trykkets I. Henriksen. Om forlæggeren J. Dons, der også har forfattet visen, imidlertid er identisk med vejviserens sproglærer J. F. Dons, Frederiksborggade 48 Bb IV, er vel sandsynligt, men kan ikke afgøres. – Visen omtales s. 35, 41, 42.

Tryk: a KB 1, b UB I N956/724. – Titelblad: a Slotsbranden > b Slotsruinen.

R

I Sorgens bittre Stund (4 vers)

Titelblad: TAK / TIL / ENHVER TRO HJÆLPER / VED / CHRISTIANSBORG SLOTS BRAND. / – / EN SANG FRA DET DANSKE FOLK. / [træsnit] / Udgivet af »Lørdag-Aften« Expedition.

/Kontor: Landemærket 19./Kjøbenhavn./Trykt hos Chr. Birch, Landemærket 19./1884./ - [med sørgerand]

Træsnit [7 cm × 7,7 cm]: anvendes også af »Lørdag-Aften«/Chr. Birch som træsnit II på H. Her på R er det lidt beskåret. Det er benyttet som vignet på s. 58.

Mel.ang.: Der er et yndigt Land.

Kommentar: se s. 35, 38 og jfr. kommentaren til G.

Tryk: a KB 1 (= vort nr.8) + 3, b KB 2, UB I. - b-udgaven tilføjer nederst på bagsiden: »Lørdag Aften« udkommer hver Uge og koster 5 Øre pr. Nummer.

S

Hertil hører 2 optegnelser (a6) af et vers, der sandsynligvis stammer fra en revueagtig vise om branden. Noget trykt forlæg kendes endnu ikke (jfr. s. 50). Begge viser synges på samme melodi som På Fanø Nordsø Strand, hvis tekst og melodi findes i 250 Lystige Viser II, udg. af Politiken 1954, s. 239. Den angives her at være en »Gammel skyttevise« med tekst af »Ukendt forfatter«. Motivet fra denne vise: »jeg lærer Karoline at svømme« genfindes i nedenstående optegnelse *Sa* v 4.

a Optaget på bånd maj 1958 af Johannes Møllgaard for Dansk Folkemindesamling efter meddeler, boende i Kø-

Den melodivariant, som Sa anvender

benhavn, født o. 1900 i Ullerup, Give sogn. Meddeleren har lært visen o. 1915 af en mand fra Brande sogn.

1. Her i vort lille land
her er så mange bøller,
som vi kurere kan
med femdags brød og vand.

2. Ved Christiansborgs slotsbrand
[p̥st] brand, [fløjt] brand,
/: [snork] brand, [hark] brand, :/
[snork] brand
Ved Christiansborgs slotsbrand,
der ville de sgu' negle,
knalli malli falli malli
jokke jokke jokke
der ville de sgu' negle,
men det gik skam inte an
[p̥st] an, [fløjt] an,
/: [snork] an, [hark] an :/
[snork] an,
det gik sgu' inte an!

3. Min første kærlighed
hun hed Emilie
i al beskedenhed.

4. Min kone går i bad,
hun svømmer rundt på ryggen,
det har hun lært af mig.

Således optagelsen, der findes i DFS. Mgt. GD 1958/14. Dog er omkvæd og gentagelser kun udskrevet i v 2.

b Optegnet november 1958 af kantor ved Christiansborg slotskirke, mag. art. Niels Møller, der har lært den af sin far, højesteretsdommer Julius Møller, født 1868 i København, død 1952. »Desværre har jeg ikke Visen trykt eller i anden Opskrift, saa jeg har kun min Hukommelse at støtte mig til. Det var som Regel kun Verset om Slotsbranden, min Far sang. Af Verset om Bismark husker jeg kun første Linie«.

1. Ved Christiansborg Slots Brand

[*pst*] *Brand*, [*smask*] *Brand*, [*fløjt*] *Brand*,

[*klik*] *Brand*, [*snork*] *Brand*, [*nys*] *Brand*,

Ved Christiansborg Slots Brand

de tro'de, de ku' redde

knalleri falleri, juk juk juk,

men det gik ikke an

[*pst*] *an*, [*smask*] *an*, [*fløjt*] *an*,

[*klik*] *an*, [*snork*] *an*, [*nys*] *an*,

men det gik ikke an.

2. Fürst Bismark ist ein Mann

[. . .]

I denne optegnelse, der er indsendt til Dansk Folkemindesamling, tilføjes det, at »Mellem Ordene *Brand* og *an* siger den syngende forskellige Lyde : 1 *pst*, 2 *som et Smækkys*, 3 *et Fløjt*, 4 *et Smæk med Tungen*, 5 *et Snork*, 6 *et Nys*«.

HVORNÅR KOM VISERNE PÅ GADEN

Man kan med nogen sikkerhed sige, i hvilken rækkefølge *Jul. Strandberg* i Vingårdstræde har udsendt sine viser A B C D N O, idet vi ligefrem kan følge »handlingsforløbet« i dem, alt efter som han får mere og mere detaljerede oplysninger om branden. Allerede selve brandnatten synes han at have skrevet A, idet beretningen blot fortæller, at »Endnu kan den hele Ulykke ikke overses, men i en om kort Tid udkommende Beretning vil dens nærmere Omstændigheder blive meddelte«. Hverken visen eller beretningen nævner noget om nogle forulykkede, men lige inden A gik i trykken, må Strandberg have hørt et rygte om, at 3 soldater skulle være savnede. Da der endnu er plads på titelbladet under billedet, sætter han fig. linje ind: »(Tre Soldater savnes.)« Det er iøvrigt nok denne omplacering, der er skyld i, at forlægger- og bogtrykkersignaturen er blevet en smule uordentlig på *a*-udgaven. Miseren fik Strandberg, der altid er meget omhyggelig med sine tryk, dog bragt i orden på *b*-udgaven, som ellers er fuldstændig identisk med *a*. Den, der købte det *a*-tryk, som Chr. Bang har i sine samlinger, har skrevet »Ax. Juncker. /d. 4 Oct. 84.« på titelbladet, og da trykket daterer sig selv »den 3die October 1884«, er der næppe nogen tvivl om, at det er købsdatoen, Ax. Juncker – rimeligvis galanterihandler Alexander J., Vimmelskaftet 42 – har skrevet på sit eksemplar.

Strandbergs næste vise har sikkert været B, der meget vel kan være blevet skrevet, umiddelbart efter at han har afleveret A til sin bogtrykker Wennstrøm på Christianshavn. Hvad indholdet angår, afviger visen i B ikke stort fra den i A. Efter at den er blevet skrevet, har Strandberg imidlertid fået en smule at vide om, hvordan man troede, det var gået de forulykkede, hvis tal han ikke dennegang tør præ-

cisere: »Desværre savnes flere Soldater[...] De menes at være begravede under Riddersalens nedstyrtede Loft[...] Nærmere Beretning vil snarest udkomme.« Der er adskillige fejl i førsteudgaven af B, bl. a. har både Strandberg og Wennstrøm i farten overset, at der i beretningen står, at »Kostbare, erstattelige Skatte fortæredes«. Alle fejl blev dog rettet i *b*-udgaven, en enkelt dog først i *c*-udgaven!

Den tredje vise har Strandberg sandsynligvis skrevet i løbet af lørdagen. Det er C, som kan berette, at »Riddersalens Loft styrtede ned og begravede 3-4 Soldater, man veed ikke, om de ere reddede eller ligge blandt Ruinerne«. Det var også alt, hvad man iflg. aviserne vidste på det tidspunkt. Iøvrigt er C den første vise, hvori Strandberg har indflettet nogle linjer om de forulykkede:

C Men tre Soldater segned, for Pligten de faldt,
Den Gang de modig fremtrængte,
Thi Lofterne nedstyrtede og begravet Alt,
Og de arme Mennesker indstængte.

I sin fjerde vise D har Strandberg mange flere detaljerede oplysninger om branden, men om de savnede veed han ikke mere end i C, dog lader han ikke i D den mulighed stå åben, at de endnu skulle være i live: »3-4 Soldater siges at være begravede under Ruinerne«. På titelbladet af D hedder det ganske overraskende i den 5te linje: »Slotskirken og Kolonnaden ogsaa ødelagte!« Det stemmer overens med beretningens sidste afsnit, der fortæller, at »Den 5. October udbrød alligevel Ild i Slotskirken, der med Undtagelse af Murene ogsaa er ødelagt. Natten mellem Lørdag og Søndag ødelagde Ilden Kolonnaden«. Men det stemmer ikke overens med, hvad der står i beretningens første afsnit: »Slotskirken reddedes med uhørte Anstrengelser og Vinden vendte sig pludselig og bar tilbage over Ildstedet, hvorved Kirken frelstes«. Denne første meddelelse om kirkens redning fremgår ikke blot af ABC, men også af

D Dog Kirken staar end stille,
Og varsler Fremtid god.

Lørdag nat udbrød der ganske rigtigt ild i kolonnaden, men ikke i Slotskirken. Strandberg har dennegang været galt underrettet, og med hensyn til det foreliggende tryk med de modstridende meddelelser kan vi kun sige: enten har Strandberg allerede om lørdagen udsendt en førsteudgave af D uden 5te-linjen på titelbladet og uden det sidste afsnit i beretningen og derpå om søndagen den forøgede andenudgave, eller også har han tilføjet »sensationen«, efter at visen og den dermed stemmende beretning og titel var sat. Det D, som vi kender, må i al fald være skrevet, før søndagsaviserne forelå, for dér kunne Strandberg let forsikre sig om, at hans natlige oplysninger var forkerte!

Allerede i løbet af lørdagen og tidligt om søndagen synes Strandberg altså at have haft 4 af sine viser på gaden, men hans konkurrenter har også været tidligt på færde. Forlæggeren og bogtrykkeren *Chr. Birch*, der boede i Landemærket, hvor han også havde sit trykkeri, har sikkert haft sin første visc G på gaden lørdag formiddag. Visen, der skildrer Københavns og slottets historie, omtaler kun branden i slutningsverset, og i beretningen fortæller han, at »Meget gik tabt – Desværre saa vidt vides ogsaa mange Menneskeliv, Beretningerne ere endnu for uklare til at vi ret tør udtale os om de sørgelige Enkeltheder[. . .] Vi forbeholde os en senere og mere omstændelig Meddelelse, naar korrekte Oplysninger foreligger.« Birchs udførlige beretning om branden kom iøvrigt ikke som skillingsvisc, men derimod i hans ugeblad *Lørdag-Aften* den 19. oktober.

De 3 viser, som er blevet udgivet af forlæggeren *Th. Wiegell* i H. C. Andersensgade, bogtrykkeren *Rud. Foltmar* i Holmensgade og af *Peder Skødstrops Forlag* i Gammel Mønt og som også handler om branden i almindelighed, må være blevet skrevet i løbet af lørdagen. Wiegells F har ikke nogen beretning om branden, men af visen fremgår det, at

F Flere Soldater dræbtes,
Andre fik slemme Saar;
Halvkvalte Nogle slæbtes
Til Hospitalet paa Baar'.

Foltmar skriver i beretningen til sin E, at »Det Sørgeligste er, at mindst fire Mand af en militair Kommando er omkommen ved Forsøg paa at redde Gjenstande fra Folke-thingssalen, idet det brændende Loft styrtede ned paa dem, og det var med Nød og Neppe, at de øvrige Folk reddede Livet«. Beretningen på I fra Skødstrøps Forlag bygger også på et af lørdagens rygter om de omkomne: »Man mener at 1 Korporal og 4 Menige ere indebrændte.«

De tre næste viser, jeg vil prøve at datere, er MNO, som er helliget enkelte hændelser under branden. På grundlag af en autentisk episode, som også er skildret i flere af lørdagsaviserne, har Foltmar skrevet sin M *Hvad en af vore Jenser beretter*. Hverken aviserne eller Foltmar kender på det tidspunkt navnet på den ene soldat, som under alle omstændigheder synes at være omkommet, og M er derfor sikkert nok kommet på gaden, før søndagsaviserne forelå eller i al fald samtidig dermed.

Søndag morgen har Strandberg sikkert læst *Dags-Avisen*, som skriver »Der synes heldigvis kun at være forulykket én Soldat ved Slukningsarbejdet, nemlig 155 af 1ste Artilleriregiment«. Straks efter at have set det, har han givetvis skrevet sin vise N *Om Soldaten der fandt sin Død*, hvor han behandler den episode, som også Foltmar havde været inde på i M. Strandberg kan dog tilføje, at den forulykkede var »Nr. 155 af 1ste Artilleriregiment«. *Dags-Avisen* og Strandbergs førsteudgave af N er ene om fejlagtigt at benævne den omkomne soldat som »Nr. 155«. Bl. a. søndagsudgaven af *Politiken* og det *Tillæg til Dags-Telegraphen*, som udkom søndag eftermiddag, har den rigtige oplysning, at soldaten havde »Nr. 55«, og *Dags-Telegraphen* kan endog tilføje navnet »F. Nielsen«. Strandbergs vise var imidlertid allerede

gået i trykken, da disse både korrigerende og supplerende oplysninger forelå. I sidste afsnit af den udgave, som jeg kalder *a*, skriver Strandberg: »Desværre viser det sig senere, at ogsaa en Ingeniør Nr. 374, Heilmann, er forsvundet.« Da denne oplysning ikke synes at have foreligget samtidig med meddelelsen om artillerist F. Nielsens død, må vi regne med, at der har foreligget en redaktion uden denne tilføjelse. En sikker *b*-udgave af *N* kan dog først dateres til den 17. oktober, hvor begge soldater var blevet begravede. Strandbergs *O Visen om Ingeniør Heilmanns Død* kan iflg. beretningen tidligst være skrevet torsdag den 16. oktober.

Af Chr. Birchs 3 viser var den første, som nævnt, allerede fra den 4. oktober. Hans »Takkesang« *R* kan være skrevet den 5. oktober, idet den bl. a. aftrykker kongens takketelegram, som stod at læse i søndagsaviserne, og han ved tilsyneladende ikke, hvor mange der er omkommet. Det eneste sikre man imidlertid kan sige er, at den har foreligget før lørdag den 11. oktober, for det er en af de viser, *Argus* kritiserer i *Nutiden* søndag den 12. oktober. Birchs 3die vise *H* – i al fald det tryk vi kender – er kommet efter den 26. oktober, idet han på bagsiden henleder publikums opmærksomhed på to artikler i *Lørdag-Aften* fra henholdsvis søndag den 19. og søndag den 26. oktober.

Argus omtaler den 12. oktober kun de »patetisk sorgbetyngede« viser – han citerer nogle brudstykker af *A B C R* – og slet ingen lystige. I, der dog ikke er særligt løssluppen i sin lystighed, kunne *Argus* have kendt, idet den efter al sandsynlighed har foreligget senest den 5. oktober. Begge udgaver af *J. Dons'* lystige *Q*, der daterer sig selv, er imidlertid først kommet i 1885, altså et par måneder efter branden, men hvornår *Foltmars*, *V. Petersens* og *H. C. Andersens* skæmtende viser *PLK* er udkommet, har man desværre ingen mulighed for at kunne afgøre.

TRÆSNITTENE

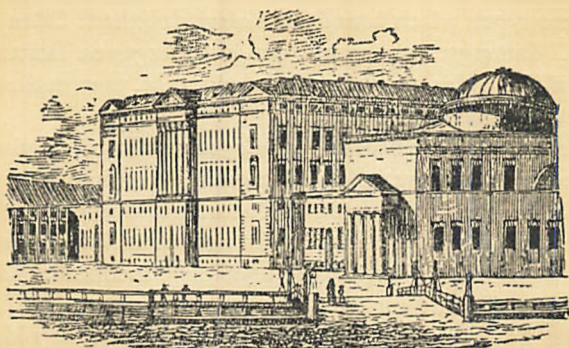
Træsnittene har været et glimrende blikfang, da skillingstrykkene blev hængt ud i visekældrenes vinduer for at trække kunderne til. Vi ved, at *Strandberg* har haft et større billedarkiv til sin rådighed, men også hans bogtrykker *Wennström* synes at have haft sit private, som har stået til *Strandbergs* disposition i de år, hvor de to arbejdede sammen. *Strandbergs* 4 første viser om branden er jo meget ensartede af indhold, men alligevel er det lykkedes ham at finde egnede billeder. Til sin første vise A bruger han et nydeligt træsnit af Christiansborg slot. Solen skinner. Alt ånder fred og ro. To borgere står og sludrer sammen nede ved kanalen, en mor og hendes barn går over Højbro. Ellers er der ingen mennesker. Billedet er mindst 40 år gammelt, men det illustrerer på udmærket måde motivet »stilhed før stormen«. Til sin anden vise B har Jul. *Strandberg* haft et træsnit liggende, som han havde brugt 3 år før ved den frygtelige teaterbrand i Wien, men det er dog ikke sandsynligt, at det er skåret til den lejlighed heller. Det indeholder to motiver, som gør det velegnet til slotsbranden: en høj ruin, som tilmed ligger ned til en kanal, og redningsmandskab i arbejde. På C bruger *Strandberg* et billede, som indeholder en lang række centrale motiver, der går igen i enhver brand, og vi ved da også, at han har anvendt det på mindst 5 af sine tidligere brandviser: Nogle huse brænder, og flammerne slår op mod en mørk himmel. To hold brandmænd kommer trækkende med sprøjter. Beboerne flytter i største hast deres ejendele ud, og tililende hjælper dem. En mand bærer en stor bylt sengeklæder på nakken. En kvinde, der holder et lille barn i sine arme, ser sig angst tilbage. En anden mand søger at berolige to ophidsede kvinder, og et større barn klamrer sig til sin bedstemor, der har sat sig til hvile på nogle af de reddede ejendele, som ligger hulter til bulter på gaden. Det er ikke mindst menneskeskæbnerne under en

brand, der optager dette billede, og det stiller sin naive betragter en række spørgsmål: har de to ophidsede kvinder mistet deres mænd? eller børn? Har barnet, der sidder hos bedstemoderen, mistet sin far eller mor? eller dem begge? Tolker man således billedet i funktion, kan man rekonstruere typen på en brandvise i almindelighed: Ilden rasede. Man søgte at bekæmpe den, men forgæves. Desværre gik, såvidt vides, mange menneskeliv tabt, men endnu er beretningerne for uklare.

Det billede, som *Skødstrops Forlag* anvender på sin vise I, har iøvrigt tidligere indeholdt næsten de samme motiver, som Strandbergs billede på C. Da forlaget imidlertid købte stokken til det, efter at trykkeriet Behrends Enke ophørte med at udsende viser, var de ulykkelige mennesker i forgrunden allerede blevet skåret væk. Man kan dog lige skimte hovederne af dem endnu! Beskæringen er sikkert sket, engang da ingen mennesker omkom eller var i nød ved den brand, der skulle illustreres.

Til sin fjerde vise D har Strandberg fundet et billede frem, der hverken forestiller slottet, en ruin eller en ildebrand, men derimod en opstemt menneskemængde, som synes at overvære en valgtale. Gennem motivet »folkestemning« er denne skare nært beslægtet med tilskuerskaren ved branden. Motivfællesskabet er således klart nok, trods alle ydre uoverensstemmelser. Det samme kan siges om det billede, som *Wiegell* har valgt – eller af praktiske grunde er blevet nødt til at vælge – på sin F. Det forestiller en fabrik, hvis skorsten springer i luften. Gennem motivet »sprængning« dækker det på udmærket måde slotsbranden, hvor man ved 23-tiden så sig nødsaget til at sprænge noget af slottet væk for at redde kirken.

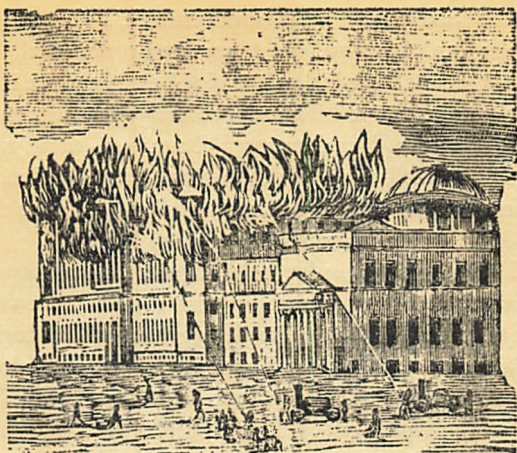
Træsnittene på viserne N og O om de to omkomne soldater forestiller henholdsvis et gravsted og et ligtog. Det er sandsynligt, at disse motiver har været anvendt på flere skillingstryk, end dem jeg ved en rent foreløbig eftersøgning har kunnet gøre opmærksom på i kommentaren.

Træsnittet på Strandbergs A-vise

Hvad man savner på Strandbergs viser er et aktuelt billede af slottet i brand. Han har naturligvis selv været klar over, at det var en mangel, og han udsender da også senere et stort separattræk af det brændende slot (se vort store bilag overfor s. 53), og under det aftrykker han med få ændringer to af versene fra sin B-vise (se kommentaren).

Birch synes at have været den, der først har udsendt en vise med et – vistnok tillempet – aktuelt billede på titelbladet. Det er hans G-vise, som vel har været på gaden allerede lørdag formiddag. Det er sandsynligt, at han har haft et ældre forlæg for sit billede, idet rytterstatuen mangler, men vi kender ikke dette forlæg. Det samme billede bruger han iøvrigt på sin H-vise, men her sætter han et billede af slottet efter branden nedenunder. Det genfinder man på hans R og i hans ugeblad *Lørdag-Aften* den 19. oktober, hvor han forøvrigt har et helt aktuelt billede af det

Træsnittet på Rud. Foltmars E-vise

brændende slot, en »Originaltegning fra selve Brandstedet paa Tiden mellem Kl. 9–10 Aften«.

Der er al mulig grund til at tro, at *Foltmar* har skåret billedet på sit E efter *Strandbergs A*, dog således at han forbedrer sit forlæg ved at aktualisere det (se kommentaren til E og s. 38 og 39). Dette veloplagte »ran« af et billede, som *Strandberg* selv havde »ranet«, giver et ganske godt indtryk af, hvor meget skillingsviseproducenterne egentlig gjorde for at overgå hinanden i aktualitet.

Til sin M finder *Foltmar* et velegnet motiv, idet det netop forestiller en af vore Jenser, der sidder og beretter et eller andet for to af sine kammerater. Sceneriet udspilles i en beværtning, og kun en pedant vil finde på at sammenholde beretningens: »Jeg blev strax kjørt til Hospitalet, hvor jeg endnu henligger, og neppe faar min Førlighed igjen« med billedets berettende soldat, der synes at befinde sig over-

ordentlig vel, dampende på en pibe og med en dram på bordet!

Et sidestykke til det morsomme træsnit, Foltmar har på sin P-vise om russerne, der tager lysekronen ned, finder man i *Illustreret Tidende* den 12. oktober (gengivet i Hassø 1934 s. 85). Om de to billeder er afhængige af hinanden er umuligt at afgøre. Kender man Foltmar ret - tænk på hans »ran« fra Strandberg! - er det dog nok ham, der har taget ideen fra ugebladet, men det må lades ham, at hans djærve og inderligt naive udgave er langt den bedste.

Med større eller mindre held søger producenterne altså at finde træsnit, der kan illustrere et eller flere væsentlige motiver ved den foreliggende begivenhed. Forlæggeren *H. C. Andersen* har dog på sin K valgt et billede, som simpelt hen illustrerer den traditionelle indledning til en skillingsvise: *Nu vil jeg fortælle...* Den ældre herre på træsnittet meddeler sig til de to yngre, provinsielt udseende mænd. Han har noget at byde på, kan man se. Det er godt nok cigarer -! Han har tilbudt hver af dem én, og den ene har allerede sagt Ja Tak. Den anden er skeptisk - endnu!

HVORDAN SKILDRES BRANDEN I VISERNE

Tre af viserne begynder med at understrege stilheden før katastrofen. Strandberg skriver således, at *A I Staden var endnu der tyst og stille, / Dog snart blev Bud til os om Rygtet bragt*, men Foltmar idealiserer den blæsende og regnsfulde efterårsaftentil det ukendelige i sin *E Aftenen var saa stille, / Yndig og sommermild, / Pludselig lyder så ilde: / Der er i Slottet Ild!* Dons fortæller om bedsteborgeren, der sidder og hygger sig:

Q Hr. Sørensen sad i sin stille Bo,
Og nød sin Eftermiddagskaffe,
Man kunde dejlig ha'e Fred og Ro,
Naar Rigsdag bort man kunde skaffe.
Hr. Sørensen han blev næsten vred,
Da Telegrafsen bragte den Besked:
Paa Slottet Ild!
Og med et Smil
Han udbrød: Hvor kan Sten dog brænde?

Selve ilden bliver kun sjældent omtalt i de lystige viser: *L Jøsses sikken Ildebrand, / Man næppe den beskrive kan*, og naar den bliver det, er det som regel *gnisterne*, der omtales, vel ikke mindst på grund af disses fornøjelige lyd: *L Svært Gnisternes de spruttede, Q Alt brændte [. . .] som en Rakrt.* I de alvorlige viser bruges ordet *gnister* ikke. Her kaldes de *funker*: *C Rædsomt Funkerne fløj*, eller også anvendes et billede: *A Ildregnen faldt, B Det regned Ild, D Gløderegn.* Det lydlige ved ilden udtrykkes almindeligt ved verberne *knitre* og *brage*, kun D har også *hvisle* og *sitre*. Strandberg bruger i sine fire første viser adskillige billeder, når han skal skildre, hvordan ilden hærgede f. eks. følgende nært beslægtede: *A Ilden rased og den ikke hviled; slugte graadigt Alting; Højt slikked Flam-*

merne, C Ildens Tunger graadigt det stærke Hus [c: slotskirken] omkrandsed; Graadig rased Ilden og fattede sit Bytte, / Røved dyre Skatte, og alle disse udtryk samles i D Højt slikkede dens Tunge / Som graadigt Røvdyr ondt.

Ildskæret kunne vitterligt ses langt omkring, og her er de alvorlige viser realistiske, når de fortæller, at ilden kunne ses A B *Langt over Sundet*, hvorimod de lystige overdriver for at opnå en komisk virkning, f. eks.

L Man siger – kan De tænke Dem –
at ovre i Jerusalem
Har man ku' set den store Ild,
(Det skal der sku gode Øine til).

Q I Spanien var Himlen bleven rød,
Og Ruslands Sne blev sort af Røgen,
I Afrika faldt en vældig Glød,
En Neger brændte splitter nøgen.
Tænk paa Sicilien faldt Askeregn,
Tyrkiet matte sprøjte paa et Hegn,
Nederlandene
Flammer kunne sé,
Men hvor det var, det vidste Ingen.

I de alvorlige viser omskrives slottets navn almindeligvis sådan, at det nationale understreges: *Kongeborgen, Dane-Kongeborgen, Vor gamle Kongeborg, vor stolte Kongebolig, Kongens Hus, Danmarks stolteste Hus, Danmarks dejligste Borg, Danmarks stolte Slot*. Det er sjældent, at disse viser simpelthen kalder slottet for *Christiansborg*, og gør de det, er det gerne i forbindelse med adjektiverne *gamle* og *stolte*. Derimod skriver de lystige viser næsten overalt slet og ret *Christiansborg*, hvis de da ikke har de joviale udtaleformer L *Kristiansborre* eller P *Kresjansborre*.

Kunstsamlingerne omtales også på flere måder. Vaguest er her de alvorlige viser, der blot taler om *mangen kostbar*

Skat, de dyreste Skatte. Det er derimod en oplagt sag for de lystige viser at gå i detaljer, da særlig når der kan hentydes til et par flotte pigeben: P *En »Venus« skal ha' mistet Læggene.*

Det er kun få viser, der nævner Thorvaldsens museum, som Foltmar iøvrigt i E af rytmenød må afkorte til *vor Thorvalds Museum*. Slotskirken spiller derimod en stor rolle: A *Dog i Ulykken var det dog en Lykke, / At ikke Kirken op i Flammer gik.* Kirken blev frelst for at B *vi til Gud / Kan stødes i vor Nød*, og den D *varsler Fremtid god*. I C er det dog rytterstatuen af Fr. VII, der har overtaget kirkens funktion som symbolet på en lykkelig fremtid.

Tilskuernes og hele det danske folks reaktion skildres stærkt følelsesbetonet i de alvorlige viser. Lad os endnu engang følge Strandbergs viser i den rækkefølge, jeg formoder de er udkommet, for derefter at sammenligne hans udtryk med de øvrige forfattere: A *Med Bæven hen til Tomterne vi triner; Med Rædsel saae vi til; Med Taarer stod de fleste*, B *Det danske Folk sig klagede / Og sukked i den Nød; til hvert Hjerte drog / Den tunge, mørke Sorg; Hjertet krymper sig*, C *Bævende stod Alle i den skrækfyldte Nat*, D *Og Folket stod og grued / Som ved en Fyrstes Grav; ~ Wiegell F Tilskuermængden bedrøved / Skued det rædsomme Baal; Klager fra Alles Munde / Lød under Slottets Brand; Og man med Rædsel tænker / Paa den voldsomme Magt; Og man med Skræk og Gruen / Saa mod den Himmel rød; ~ Foltmar E Frygtsomt hvert Hjerte gyste.*

Stemningen på gaden skildres ganske anderledes fornøjeligt af

L Og rundt om i Gaderne
Gik for sig sgu Balladerne,
En Masse Tær, ja tro kun mig
Blev masede til Bolledeig.

De patetiske viser har i Chr. IXs og hans sønners overværelse af branden fået et motiv i hænde, som de har forstået at udnytte til det yderste:

C Og Kongen han mødte, hans Sønner ham fulgte,
Det var smerteligt at se den nagende Sorg,
Taaren randt ad Kinden, og de ikke det dulgte,
Det var Sorgen over Danmarks dejligste Borg.

Og Birch udnytter motivet både i

G Og tro vi deler vor Landfaders Kummer,
Han ved at han hos [os] kan græde ud!
Skønt Sorgen knuger, endnu Plads vi rummer
Til ærlig Bøn for fælles Vel, hos Gud!

Og i H, hvor han yderst elegant får indflettet Fr. VII's
valgsprog:

H Folket og Kongen tilsammen deler Sorgen,
Thi vor Konges Styrke er just Folkets Kærlighed.

Som en barok modsætning til Strandbergs og Birchs grædende majestæt, fremhæver Foltmar i P gadeoriginalen Scheibelein, der skal have udbrudt – da ilden var på sit højeste – »Nu er der bagt!«

De »sørgende« rigsdagsmænd nævnes naturligvis kun i en lystig vise, nemlig i V. Petersens

L Og alle Rigsdagsmændene
I strakt Galop kom »spændende«.
De raabte Alle: Den er gal
Nu brænder vores Rigsdagssal.

De alvorlige viser understreger gang på gang, at alle, høj og lav, hjalp til under branden, og at det er mere end en poetisk påstand turde vel fremgå af *Berlingske Tidendes* referat den 4. oktober: »Intetsteds kom nogensomhelst Ancien-nitets- eller Standspirrelighed til Orde, Samdrægtighed herskede allevegne.«

Blandt hjælperne fremhæver den lystige K betegnende nok den tidl. brandchef Gamle Blom, som var kendt af enhver københavner, og ikke den nye chef Meyer, som endnu var ganske ukendt.

Noget så nøgternt som kritik er fremmed for de patetiske viser – undertiden dukker den dog op i den efterfølgende beretning (som i B) – men de lystige viser har frispreg, og det på en egen hyggelig og jovial måde. Der er ikke ondt skabt i dem. De vil blot gøre sig lystige.

Årsagen til branden nævnes kun i den ellers så patetiske vise F, som ikke har nogen beretning, og den konkluderer på følgende sagligt-patetiske måde (mel. Nattens dæmrende tåger):

F Ildens Opkomst vist skyldes
Maa Uforsigtighed;
Ogsaa den Mening hyldes
At Ingen ret det veed;
Men Et vi veed dog Alle:
Sorg har det bragt vort Land.
Christ'jansborg maatte falde
Under for Ildebrand.

DA DE TO SOLDATER OMKOM

Der er en episode, der går igen i 8 af viserne, og det er skildringen af det tragiske øjeblik, hvor de to soldater blev dræbt, da riddersalens loft styrtede ned. For skillingsviserforfatterne er episoden så central, at Foltmar skriver een og Strandberg 2 viser om den, og for nu at kunne følge deres arbejde med et autentisk stof har jeg valgt at sammenligne disse tre viser, MNO, med *Politikens* og *Nationaltidendes* referater fra den 4. oktober. I *Politiken* er det en anonym journalist, der skriver:

»Kl. 7¼ lyder et øredøvende Brag, det er Lofterne i de øverste Etager, der styrter ned; samtidig knalder en Masse Ruder i Mezzaninetagen; man venter at se Flammerne styrte ud, men et Forfærdelsesudbrud bølger gennem Mængden, da der høres et mangedobbelt, bævende Raab om Hjælp. En Snes Mennesker brøler uafbrudt i den dødeligste Angst om Hjælp. »Kom med alle de Lagener, De har,« råbes der til en af Opsynsmændene, der bor paa Slottet. »De kan ikke holde, de er gamle,« svarer han og forsvinder. »Stiger, Stiger, Hjælp, Hjælp,« lyder det uafbrudt dumpt gennem Luften. Enkelte af Soldaterne, der staar i Stueetagen vover det 6 Alen Spring. *Ikke en eneste Redningsstige findes i Gaarden, uagtet Brandvæsenet ved, at Redningsfolk fylder de lavere Etager i Bygningen.* Endelig faar Deres Referent og et Par andre Herrer nogle Dynner hos en af Opsynsmændenes Koner og faar dem bredt ud; Soldaterne belaver sig paa at vove Springet, da kommer endelig Soldater slæbende fra Arsenalet med nogle tunge klodsede Stiger, der ikke rækker helt op til de hjælpeløse. Med stor Fare naar de endelig ned paa Stigerne og er frelste. »En Officer saaret og 3 Menige dræbt, Hr. Kaptein!« Melder en Menig, der tilrøget og forbrændt stiller

med Haanden til Huen. »Er De sikker paa det Mand?« spørger Kaptainen. »En ved jeg i det mindste blev derinde, jeg trak i ham, men kunde ikke faa ham med mig.« En Oversergeant og en Marineofficer savnes.«

For *Nationaltidende* refererer ingen ringere end den da 27-årige forfatter *Herman Bang*:

»Da lød der rædselsfulde Brag. De sagde, det var Ridder-salen, som styrtede sammen. Inde fra Bygningen lød et langt Hyl.

En Soldat møder mig. Hans Ansigt er ligesom afsvedet af Ilden. Han gik mekanisk og slog meningsløst med Armenene. »Var det Riddersalen?« – »Ja. Jeg stod ved Siden af dem. De raabte, at vi skulde gaa – tre Mænd blev der. Saa faldt Loftet. De var alle tre *der* – saa langt fra mig« – og han udstrækker virrende Armen – »*saa* langt. De tre blev straks begravet – væk, ind under. Af den Tredie saa jeg Armen og tog fat i den. . . Aa – hvor han skreg, som han skreg. . . og saa væk. . . vi fik ikke fat. . .«

Jeg gaar atter ind i den lukkede Gaard.«

Politikens referent har set og hørt meget, og han undlader ikke at kursivere en kritisk bemærkning. Hans referat er beskedgivende med følelsesbetonede kommentarer i et omfang, som man kun synes er rimeligt i betragtning af situationens dødelige alvor og i betragtning af at det er et dagblad, han skriver for. *Herman Bangs* referat er det, der står i det skarpeste modsætningsforhold til skillingsviserne. Det er en »fotografisk« gengivelse af, hvad han så og hørte. Det er kort, men nærgående. *Politikens* referat er langt og skrevet af en god journalist. *Nationaltidendes* er skrevet af en sand kunstner. På baggrund af disse referater er det lærerigt at se, hvordan *Foltmar* og *Strandberg* arbejder.

Foltmar lader i *M* en af de soldater, som sprang ud af vinduet, fortælle og for effektens skyld lader han netop ham være identisk med den soldat, der søgte at hjælpe sin indebrændte kammerat. *Foltmar* digter en lang række »autentiske« detaljer ind i visen, men de er ikke alt for patetiske,

for han søger at overholde fiktionen: Soldaten, der selv beretter, *Kjære Venner! Jeg var med ved Slottets Brand.*

Strandberg skriver sine to viser N og O i 3die person. Alligevel er han den mest nærgående, men hvor *Bang* er en ægte kunstner, er *Strandberg* en ægte skillingsviseforfatter. *Strandberg* tilrettelægger episoden for et publikum, som vil vide mere, end hvad der blot skete, og derfor gør han episoden brugbar ved at udvide den med en omtale af de omkomnes pårørende. Om Fr. Nielsen hedder det således:

N Derhjemme sad hans kjære Viv
Med Børn, og aned ej,
At Manden voved sit Liv.

og om den 21-årige, ugifte O. P. Heilmann

O Derhjemme sad de Forældre stille,
De aned ikke, at Sorgens Kilde
Snart skulde aabnes i deres Sind.

I N fortæller *Strandberg* videre om, hvordan soldaten »vistnok« sendte hjem *En Hilsen og et Suk til dem / For nu de gik til Blund.* I O uddybes det, hvormeget forældrene havde ventet sig af deres søn, og i beretningen tilføjes, at »Det var et haardt Slag for Forældrene, der siges tidligere at have mistet en Søn paa Søen«. Først når disse usaglige og stærkt følelsesbetonede momenter er blevet lagt til episoden, har visernes jævne og uskoledede publikum fået lejlighed til at forstå, hvor frygtelig en ulykke det egentlig var. Det er to kontante situationer, som forbrugerne med stor lethed kan projicere deres egen situation ind i, og som de derfor kan forstå til bunds. Set fra et forbrugersynspunkt er N og O *Strandbergs* bedste viser om branden, og iøvrigt var det også dem, Hans Jørgensen købte og syede ind i sin visebog!

AFSLUTNING

Kun én af de 18 viser er signeret for alvor. Det blev nok påstået, at M var skrevet af en af soldaterne og P af en af brandmændene, men Q er virkelig skrevet af *J. Dons*, som selv forlagde den. De øvrige viser er anonyme, men man har sikkert lov til at formode, at det netop var forlæggerne, der selv skrev dem. Et særlig problem frembyder imidlertid *Strandbergs* 6 viser A B C D N O. De lader sig ikke sprogligt forfatterbestemme, men som vi har set, synes der at være blevet arbejdet bevidst med billedsproget fra vise til vise. Det gjaldt f. eks. udtrykkene for ildens hærgen og tilskuerens reaktion, hvor der er tilstræbt en variation. Har Strandberg mon selv skrevet alle 6 viser? Jeg er stiltiende gået ud fra det på grund af det udstrakte fællespræg, de har. Hvad ortografien angår, afviger Strandbergs A imidlertid fra hans øvrige viser ved at skrive *knittre* med *-tt-* og verbet *saae* med *-e*. Det er uvist, hvad man kan lægge i denne kendsgerning. Det *kan* røbe sin forfatters ortografi, men det kan også skyldes en hjælpsom sætters indsats!

Strandberg var iøvrigt i mange henseender en mester i at skrive viser. Han kunne således »gøre en Vise paa 10 Minutter«, fortæller pseudonymet *Caliban* i en artikel om Den moderne Folkeviser, skrevet i *Hver 8 Dag* den 8. november 1903, få måneder efter Strandbergs død.

Viserne er nået ud til folk på flere måder. Der er blandt andet blevet solgt en stor del ude omkring i landet, på markeder f. eks., men de fleste er dog nok blevet solgt enten direkte fra forretningerne eller også af »visekællingerne«, som gik rundt og falbød dem på gaden. Dagen efter branden kan man i *Dags-Avisen* læse om, hvordan en »vise-dreng« opsøgte sine kunder, idet et telegram meddeler:

»Anholdt Visesælger. En tidligere straffet Dreng, der løber om med Viser, som han sædvanlig falbyder i Kjøkkener, og med det samme søger Lejlighed til at stjæle, er igaar

blevet anholdt, grebet paa fersk Gerning i et aldeles lignende Tyveri.«

Han fik således ingen glæde af det enorme visesalg, der må have været i forbindelse med branden. Oplagene var store, men vi ved desværre ikke hvor store, for vi tør ikke bygge noget på *Calibans* usikre oplysning om, at Strandbergs vise (sic!) om branden kom i 110.000 eksemplarer.

De 17 viser er blevet spredt over hele landet, men ingen af dem er optegnet fra folketraditionen. Kun det lille skæmt-somme vers i visen S har vandret fra mund til mund. Noget trykt forlæg kendes ikke, men det kan nævnes, at *Foltmar* har lignende viser i sin produktion, viser der på en skæmt-som måde – ligesom vore revueviser – behandler »Nutidens mest bekendte Tildragelser« i en række vers, der indholdsmæssigt er uafhængige af hinanden. Verset i S kan stamme fra en sådan vise.

De 17 viser om branden levede således kun kort, de blev snart afløst af lignende viser om andre katastrofer og sørgelige hændelser. Den 18de vise kan man derimod være heldig at høre den dag i dag:

Sa Ved Christiansborg slotsbrand,
der ville de sgu' negle,
men det gik skam inte an.

BILAG

Af de 17 kendte skillingstryk er følgende 8 gengivet i deres helhed

1 = Ba, 2 = I, 3 = K, 4 = M, 5 = Na, 6 = O, 7 = Pa, 8 = Ra.

Om gengivelsen se noten s. 15.

Efter viserne er Jul. Strandbergs etbladstryk af det brændende slot

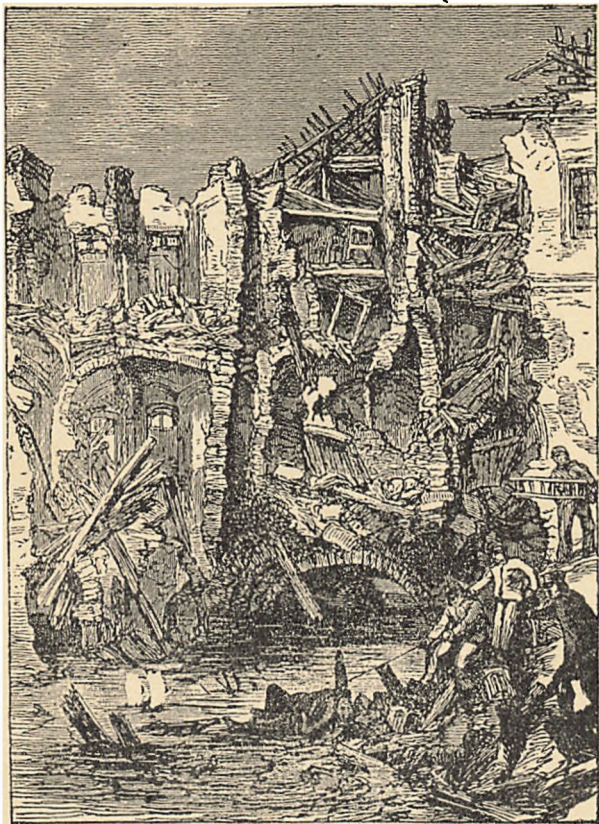
- med 2 vers af B (jf. Bd) - indsat i facsimile.

Christiansborg Slot

er brændt

den 3^{die} October 1884.

Kl. 5 Eftm. fik Ilden Magt; Kl. 11 var Slottet
en brændende Ruin.

Med Beretning.

Kjøbenhavn.

Jul. Strandbergs Forlag.

Saaes i Boghandelen, Bingerstræde Nr. 18, Stuen.

Mel. Guds Himmel var saa mørk og graa,
eller: Efterøleren.

Ned Himlen høje Flammer slog,
Den stolte Kongeborg
Sank ned, og til hvert Hjerte drog
Den tunge, mørke Sorg,
Det regned Ild hvorhen man gik,
Fra Slottets Ræmpetrop
Kun Ild og Røg stod for vort Blik,
Som Nød og Sorg i Trop.

Det knitred og det bragede,
Det farved Himlen rød,
Det danske Folk sig klagede
Og sukled i den Nød.
Det gamle, hjære, smukke Slot
Er nu en Grusløb kun,
Det Sted, hvor Danmarks høje Drot
Gik glad saa mangen Stund.

Fra Christiansborg vor Frihed løb
I Folke-Frederiks Mund,
Den Gang var det kun Frihedsglød,
Den tændte Hjerter kun.
Men nu er Slottet lagt i Grus,
Kun nøgne Mure staa,
Vor Konge mistede sit Hus,
Og vi med Kummer gaa.

Nys gjenløb Salene saa smukt
 Af Festens Jubelraab
 Men nu er Glæden ganske slukt
 Og bragt til Jord vort Haab.
 Vel kæmped trofast alle Mand
 At dæmpe Ildens Flugt,
 Men tusind, tusind Tønder Vand
 Fik ej med Ilden Bugt.

Kun Kirken staar, at vi til Gud
 Kan stædes i vor Nød.
 Og finde Trøst mod Sorgens Vud,
 Der over Landet løb.
 Langt over Sundet faas den Ild
 Mod Himlen slog den rød,
 Og boltred sig saa vild, saa vild
 Og spaaede Sorg og Død.

Naar nu ved dets Ruin vi staar
 Og Hjertet krymper sig,
 Da af sig selv vor Tante gaar
 Med Haab af Fremtids Vej.
 Det stolte Slot skal vel fremstaa
 Som nyt ved Folkets Røst,
 Og da skal Glæden atter naa
 Til Orde i vort Bryst.

Beretning.

Den 3die October 1884 om Eftermiddagen Kl. 4 blev der anmeldt Ild paa Christiansborg. Ingen i Byen troede det, men Brandfolkene ilede til. Havde der strax mødt Dampsprøjter, vilde Ulykken naturligvis kunne være forhindret. Nu arbejdede man med de sædvanlige Sprøjter et Par Timer, men — Christianborg Slot er ikke mere!

Fra først slog en tæt Røg ud af Vindner i Bøllammerporten, men Kl. 5¹/₂—6 brød store Flammer frem, og det

saas tydeligt, at Redning var umulig. Langt ud over Sø og Land straaede det mægtige Ildhav; det knitrede, bragde og hvædede, en Regn af Gløder styrte ned over Staden. Flammerne steg som rasende store Fugle mod Himlen.

Stor var Skrækken blandt Folk. Hs. Maj. Kongen og Kronprinsen deltog selv i Slutningsarbejdet, og behjertede Mænd sølte sig opmuntrede ved de Kongeliges Nærværelse. Malerisamlingen blev lykkeligvis reddet. Slotskirken reddedes med uhyre Anstrengelser. Soldater, Søfolk i Masse mødte med deres Officerer. Studenterne kom samlede fra Studenterforeningen og hjalp til ved Redningen. Store Partier af Gulve, Døfter osv. styrte ned bragende og sydende ned i Ildhavet. Kostbare, erstattelige Skatte fortæredes. Sprøjterne kunde ikke naa op til de øverste Etager. Snart havde Ilden omspændt hele Slottet, og allerede Kl. 11 kunde det betragtes som en rygende Ruin.

Desværre savnes flere Soldater, som med Kjærlighed havde bovet sig ind for at redde. De menes at være begravede under Ridderhalens nedstyrte Loft. En Brandsvend blev bragt til Hospitalet. I de mange indviklede Gange forvilde Redningsmændene sig, og flere Gange stode de i Fare, snart paa et, snart paa et andet Sted. Kongen bad om at gjøre Alt for at redde Thorvaldsens Museum, hvilket ogsaa lykkedes. Hans Majestæt iagttog med bedrøvet Afsyn Ildens Fremtrængen. Ogsaa Prins Waldemar var tilstede, og hvem var ikke tilstede, som kunde komme, for at tage et vemodigt Farvel med det gamle kjære Slot. Ildhavet oplyste Alt som den klare Dag. Overalt færbedes Vogne med reddede Gjenstande; bl. A. blev Højesterets Arkiv og Bibliotheket reddet paa den Maade; men uhyre meget gik tabt og de kostbare flamske og nederlandske Malerier i Ridderhalen ere tabte.

Nærmere Beretning vil snarest udkomme.

Viſe
om
Chriſtiansborg
Slots Brand,

Freſdag 3. og Lørdag 4. Oktober 1884.

Med allerseneſte Beretning.

Kjøbenhavn.
Peder Stødſtrop's Forlag.
Faaes i Boghandelen, Gammel Mønt 20, Stuen.

VISER.
SANGE.
VERS.
Nr. 1.

& Beretninger
for
Hvermand.
1884.

Mef.: Rundt om i Landet er en Sorg saa stor.

Rundt om i Landet er saa stor en Sorg,
Danmark har mistet nu sin Kongeborg.
Dette stolte Kongeslot
Ej til Kongers Glæde blot,
Men for hele Byen, Landet, og for hver en Undersaat,
Hvor ofte saa
Man Folk ej gaa,
Paa Slottet
Og gotted,
Sig for den Pragt,
Som der var lagt.
Det endt er,
Det brænder.
Ja, brændt er hvert et Maleri,
Og hvad tilbage har nu vi,
Kun Sten og Mur, alt andet det gik sig en Tur.

Synet var skønt, hvis det blot var til Lyst,
For der blev Liv hvor der før var saa tyst.
Hvor et mægtigt Flammehav,
Mennesker der fandt sig en Grav.

Militær og Sprøjtefolk de løb omkring saa rask i Trav,
De sprøjted lidt,
Men lige sebt,
Det brændte,
Folk rendte.
Selv Kongen stolt
Op Modet holdt,
Og bjærgeb
Og værged,
Men brændt er nu vor Kongeborg.
Vi ser Ruiner nu med Sorg,
Hvor før vi saa vort stolte Slot Christiansborg.

Om Bøger og Papirene jeg ved Væsteb
Hele Uftenen det regned, regned ned
Med Værdipapir Uttest,
Denne skammelige Blæst,
Gjorde sit til, at det brændte, som det kunde kunde bedst.
Saa med et Brag
Som Dommедag,
Det knalbed'
Og stralbed'.
Ja med et Sus,
Vort Kongehus
I Støvet
Bedrøvet.
Vi skuer nu kun Sten paa Sten,
Og dette var til Sorg og Men;
Men dette være skal mit sidste Svad til den.

Beretning.

Fredagen den 3. Oktober 1884 Kl. 4 udbrød der Ild i Christiansborg Slot.

Ilden siges at være opstaaet ved Fyring i Rigsdagens Barmerør, af hvilke et sprang og derved antændte.

Kl. 5 stod Luerne ud af Vinduerne.

Først brændte de 3 øverste Etager.

Kl. 8 antændtes Rigsdagen.

Kl. 8¹/₂ Rigsdagens Bogtrykkeri.

Kl. 9 stod det halve Slot i Ild Lue.

Kl. 10 udgjorde hele Slottet et Ildhav.

Kl. 10¹/₂ sprængtes Bygningen mellem Slottet og Kirken for at redde denne sidste.

Man mener at 1 Korporal og 4 Menige ere indebrændte. En Mand, som sprang ned i Slotsgaarden fra Rigsdagens Vinduer, kom slem til Skade og maatte bringes paa HOSPITALET.

Scenere vil udfomme

Beretning

om

Christiansborgs Slots Brand Fredag 3. og Lørdag 4. Oktober 1884.

Meddelt

af

„en af Slottets Beboere“.

Mr. 38.
**Christiansborgs Slots
Brand!**

Motto: Ta' 'en med No.

Eftertryk forbydes.

København.
Forlagt af H. C. Andersen,
Raadmandsgade 11, København, N.
Chr. Eltong's Bogtrykkeri.

Mel.: Pjaltensborgs Brand.

Hvor er dog Ilden? spurgte man,
Vi ingensteds den finde kan,
Dg der blev gort Uarm og Støj, —
Men man saa kun den bare Røg!
Julia, Julia, osv.

Men endelig saa blev man klar,
Dg fik Besked hvor Ilden var;
Dg Sprøjterne fik ikke Bud,
Man vilde selv den slukke ud!

Dg det kan være det tog sat,
I Fløjten gif en Sillehat,
For lige ud fra Christiansborg,
Gif Brændestykker paa Amagertorb.

Saa endelig kom Sprøjterne,
Dg Straalen gif i Højderne;
Men tænk, hvad skete, hvilken Gru,
For Sprøjten den gif strax itu!

Og lige midt i den Kommerz,
Som Malerier paa Ryds og Tvers;
Og mens man saa kun Flammerne,
Man smed bagefter Kammerne.

Men værre Sorg, der er dog hændt,
Man siger Mange er indebrændt,
Soldaterne, som læft hjalp til,
De faldt ned i den bare Jld.

En Brandmand og en Officer,
Man ser som Levende ej mer,
Ti alle saa dem være først,
Der, hvor at Faren den var størst!

En Port de maatte sprænge snart
Med Dynamit i voldsom Fart;
Og Ruderne paa Ama'torv,
De sprang til Folkets store Sorg.

Papirer fra vort Folketing,
Det faldt saa vidt og bredt omkring,
Hvem letter os nu Savnene,
Det vandet bli'er i Havnene.

Og alle Dokumenterne
Fra Høj'steret til Benterne
Paa Domme, gik i Vandet ned
Mon Fangerne gaar ogsaa med.

Og Brandmajoren, gamle Blom,
Til Slottet ogsaa hurtig kom,
Han fik en Næse sidst og dog,
Han tog et Tag i al dets Sjov

Men vi beklage Landets Sorg:
Det skønne, stolte Christiansborg
Er tabt, dog haab kun trygt, min Ven,
Det rejser herligt sig igjen!
Julia, Julia, osv.

Udkommet er
Nr. 36. Vedbæk—Slodsborg—København
Nr. 37. Den gemntlige Kobbersmed.
Faaes til Forhandling
Raadmandsgade Nr. 11, København, N.

En Hise og Beretning.

Hvad en af vore Jenser beretter

om

Slotsbranden, hvor han nær var indebrændt.

Mel.: Der hvor Genfersøen krummer sig i Bugt.

Kjære Venner! Jeg var med ved Slottets Brand,
Vor Sergent udkommandered alle Mand —
„Rast ta' fat! Det gælder gamle Christiansborg,
Som nu brænder, af, til Landets Sorg.“

Og vi gjorde Alle, hvad os Pligten bød,
Rundt omkring os saae vi Ild, og Vand som flød,
Her det gjaldt at redder mangeløst Stat,
Altfor godt dog Ilden havde fat.

Og vi kom til Folketingets store Sal,
Røg og Flammer slog imøde, hvilken Rival!
Dog vi ændsted hverken Ild og Røg og Død,
Men vi gjorde hvad vor Ordre lød.

De kan tænke Dem, til min Forstrækkelse,
Jeg kan neppe mine Kammerater se,
Røgen har dem skjult aldeles for mit Blik —
„Vare jeg var vel fra den Butik!“

Og jeg kaldte paa dem: „Venner, lad os gaa!
Paa bort arme Liv vi ogsaa tænke maa!“
Men for Røgen kunde vi ei Døren se,
So vi var i saadan Angst og Ve!“

Hen til Vindvet sprang jeg nu i al min Nød,
Hvor jeg kasted Blikket saaes den firkre Død!
O jeg tænkte: Skal Du offre Livet her,
Saa farvel Enhver som jeg har kjær.

Som jeg staar her, lyder der et vældigt Brag,
Jliden lyser op som var det klare Dag;
Løftet er det som der styrter paa os ned —
O, hvor stor er vor Elendighed!

Nær ved mig paa Gulvet alt der ligger En,
Med en antændt Bjælde over sine Ben.
O saa hjerteslærende han jamrer sig,
Dog at hjælpe ham formaar vi ei.

Ud af Vindvet vover jeg det fæle Spring,
Tusind Luer flammer nu saa høit omkring,
Og jeg faldt paa Gaardens glatte Glisten,
Men desværre brød jeg her mit Ben.

O, hvor mange Liv er ikke gaaet tabt,
Jlden havde jo en kæmpemæssig Kraft —
Aldrig vil jeg kunne glemme Slottets Brand,
At, det var en Sorg for Danmarks Land.

Beretning.

Udebranden paa Christiansborg Slot, hvor til jeg med mine Kammerater blev udkommanderet for at deltage i Redningsforsøgene af de mange kostbare Sager som her opbeva- rede, er den største og voldsomste Brand jeg kan minde. Strax da vi kom til Slottet stod den ene Fløi i Ihs Lue. Vi kom over til Nigsgaagslokalerne, hvor det galdt om at redde en Del vigtige Sager, men vi var kun lige begyndt dermed, da Ild og Røg trængte ind i Salene, Udgang var ikke til at finde, og man blev derfor noget ængstlig for, hvorledes vi kunde slippe ud af den brændende Bygning. Endel af os naaede endelig hen til Viduerne, men der var ikke nogen Stige, hvorpaa vi kunde krybe ned. Stillingen var pinlig, Røgen og Heden trængte mere og mere paa, da paa engang et vældigt Bulder lod sig høre, paa samme Tid som Luer brøde frem fra alle Sider; det var Loftet som styrtede ned over os! Jeg saae mig tilbage efter mine Kammerater, hvil- ket Syn frembød sig ikke for mine Øine! Et Par af dem slæbte sig næsten kvalte af den stærke Røg hen til Vinduerne; en anden Kammerat var en brændende Bjælke styrtet ned paa og laa over hans Undertrop. Hans hjerteskærende Skrig kunde høres ud over Gaarden; men vi formaaede ikke at hjælpe ham, bedøvede af den stærke Røg og en Usmagt nær. Da Valget nu var, enten at indebrænde eller maaske redde Livet ved et Spring ned i Slotsgaarden, gjorde jeg det sid- ste, men kom derved til at brække mit ene Ben. Jeg blev strax ført til Hospitalet, hvor jeg endnu henligger, og neppe faar min Førlighed igjen. Der er sikkert Flere omtomne ved denne Leilighed.

Kjøbenhavn.

Rud. Foltmars Forlag og Tryk.

Naas i Holmensgade 33, ved Lægegade.

Bise om
**Soldaten,
der fandt sin Død**

ved Christiansborg Slots Brand, idet han blev begravet
under den nedstyrtende Ribberssals Loft, saa at han
ikke stod til at redde, men maatte forlades.

Med Beretning.

Eftertryk forbydes.

Kjøbenhavn.

**Jul. Strandberg's Forlag.
Faas i Ringaardstræde, Nr. 18, Stuen.**

Trykt hos Bernh. Henningsen.

Mel. Guds Himmel var saa mørk og graa.

Højt lyfte Flammen stærk og rød
Fra Slottets Brand omkring,
Ud tusind Veje den frembrød
Og vandred som i Ring.
Og Ilden sprang fra Sted til Sted
Som om den leged blot;
Men i dens Leg sank Alting ned
I Danmarks stolte Slot.

Og mange Brave ileb frem
At standse Ildens Magt,
Det var forgjæves, men blandt dem,
Der blev sendt did som Bagt,
Var en Soldat, en modig Svend,
Han gik som Pligten bød,
Og kom til Ridder salen hen,
Hvor Ilden skinned rød.

Derhjemme sad hans kjære Liv
Med Børn, og aned ej,
At Manden vovede sit Liv
Ud paa den hede Vej.
Men han dog viftnok sendte hjem
Sin Rædselsaftenstund
En Hilsen og et Suk til dem
Før nu de gik til Blund.

I Midderfalten kæmped man
Mod Ildens stærke Tand,
Den trodsed Magt, den trodsed Vand,
Den vilde holde Stand.
Den sneg sig rundt, den spærred Alt,
Hvor de derinde gik,
Da — hvilket Brag, — nu Løftet faldt
I samme Øjeblik.

Højt knitred Flammen, Røgen foer
Tilbejrs med ilsom Flugt.
Nu flygt! Iod det med Varselsord,
Ja flygt! — Men alt var luft.
De virred om — og tre slap ud,
Da braged det igjen,
Da fik Soldaten Dødens Bud
Og sank i Ilden hen.

I Grus og Stene næsten skjult
Han halv begravet laa,
Rundt om ham drøne de det hult,
Der var ej Hjælp at faa.
Hans Kammerat foer til og sled,
Og sled, saa Blodet sprang:
Forgjæves! der faldt mere ned,
Det hvæfede og sang.

Nu maatte Kammeraten bort,
Af Heden næsten stegt;
Han slap da ud, men det var haardt,
Alt den, som kjæmped kjæft
I Baalet laa og vaanded sig,
Tilfidsst blev der dog thst,
Da var han vandret Dødens Vej,
Det var den sidste Trøst.

Nu savne de derhjemme Den,
Som snart de ventede,
Den Viv nu miste maa sin Ven,
Som Døden hentede.

Og Stjernen smiler stille ned
Paa Slottets Tomter graa,
Der blev Soldatens Hvilested,
Indtil de ham kan naa.

Fred over ham — hvor nu han er
I Himlens store Hær,
Er glemt, hvad han fik lide her,
Han staar i Lysets Stær.
Bemodig sende vi ham hist
Vor Tak for hvad han led,
Nu har han Fred; Gud kender vist
Soldatens Hvilested.

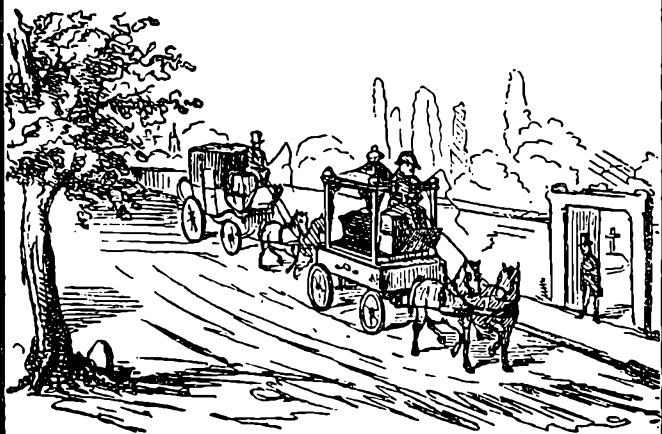
Beretning.

Under den forfærdelige Brand af Christiansborg Slot, da Alle ilede til for at bekæmpe Ilden og redde hvad reddes kunde, blev ogsaa en Mængde Soldater kommanderede ind i Slottet. Af Artilleriet vare flere beskæftigede i Ridder salen, da der pludselig raabtes, at de maatte komme ud, da Alt var ved at styrte sammen. En Del flygtede, men man kunde ikke finde nogen Udgang og paa en Gang bragede det frygteligt og Ridder salen styrte sammen. En Soldat, Nr. 155 af 1ste Artilleriregiment, blev ganske bedækket af Bjælker, Grus og Brokker; tre af hans Kammerater vilde trods den dræbende Hede slæbe ham frem. Han jamrede sig skrækkeligt, og de sled i ham, saa de endog saarede ham. For-gjæves! Til sidst maatte de, halv vanvittige af Hede, flygte paa Maa og Faa, og fandt en Udgang, saa de bleve reddede. Men deres Kammerat fandt sin Død under Ruinerne.

Desværre viser det sig senere, at ogsaa en Ingeniør, Nr. 374, Heilmann, er forsvundet, og er set sidst i Ridder-salen. Fred over dem, de faldt for Fædreland og Pligt.

Sang om
Ingeniør
Seilmanns Død

da han omkom ved Christiansborg Slots Brand
d. 3. October 1884, fandtes først d. 11. Oct.
og blev begravet d. 16. October fra
Garnisons Kirkegaardskapel.

Med Beretning.

Eftertryk forbydes.

Kjøbenhavn.

Jul. Strandbergs Forlag.

Paas i Boghandelen, Vingaardstræde Nr. 18, Stuen.

Trykt hos Bernh. Henningsen.

Mel. Amanda sad med en Krans i Haaret.

Gaa ung og frejdig han var derhjemme,
Men trostigt fulgte han Pligtens Stemme,
Da som Soldat han sin Ordre fik,
Og frejdig ind til sit Hverv han gik.

Thi Ungdom flart i hans Blikke lued,
Med Glæde han mod sin Fremtid stued,
Af Kammerater han afholdt var,
Og Rummer ej han i Hjertet bar.

Da kom der Budskab: „Nu Slottet brænder!
Til Redning mangler der flinke Hænder,
Giv alle Møde, som det sig bør,
Nu marsch, du danske Ingeniør!“

Ingeniørerne hurtig ileb,
Det gik i Løb, de dem ikke hviled,
Højt lyfte Flammen mod Himlen rød,
Og spredte Rædsel og Skræk og Død.

Frem stormer modig den Redningsflare,
Kjækt gik det op ad, de trodsed Fare,
I Ridder salen var deres Maal,
Der danned Ilden et gruligt Baal.

Rast redded de, hvad der reddes kunde,
Og deres Daad er i Alles Munde,
Da lød et Raab: Kom, Soldater ud,
Nu styrter Loftet — kom, Iyd vort Bud.

Det knitrede og det brød og braged,
Det heded op, og det hven og knaged,
Da styrted Loftet, i Flammer's Hav,
Der fandt to Kjælle en tidlig Grav.

Der laa de stille, blandt Grus og Tømmer,
Til Redning vel Kammerater strømmer,
For sent, for sent — Døden har holdt Høft,
De Døende ligge med knuste Bryst.

Og overalt Jiden atter tænder,
Og hele Slottet den Aften brænder,
De dyre Skatte sød bort som Siv,
Dog hvad var Guds mod de Døendes Liv.

Derhjemme sad de Forældre stille,
De aned ikke, at Sorgens Nilde
Snart skulde aabnes i deres Sind,
Nu rinder Taaren paa blege Kind.

Thi han, som Moder bar ved sit Hjerte,
Og han, som Fader til Netfind lærte,
Han, som de ventede i Fryd og Fred,
Er lagt til Hvile i Jorden ned.

Med ham er nu deres Haab begravet,
De glæded sig, at han var hegabet,
Forgjæves Haab! Livet er udslukt,
Og Sønnens Dje er evig lukt.

Nej, evigt, nej, de skal atter skue
Ham hisset, hvor ingen Fare true.
Trøst Eder, Kjære, I mødes hist,
Og Danmark minde hans Navn forbist.

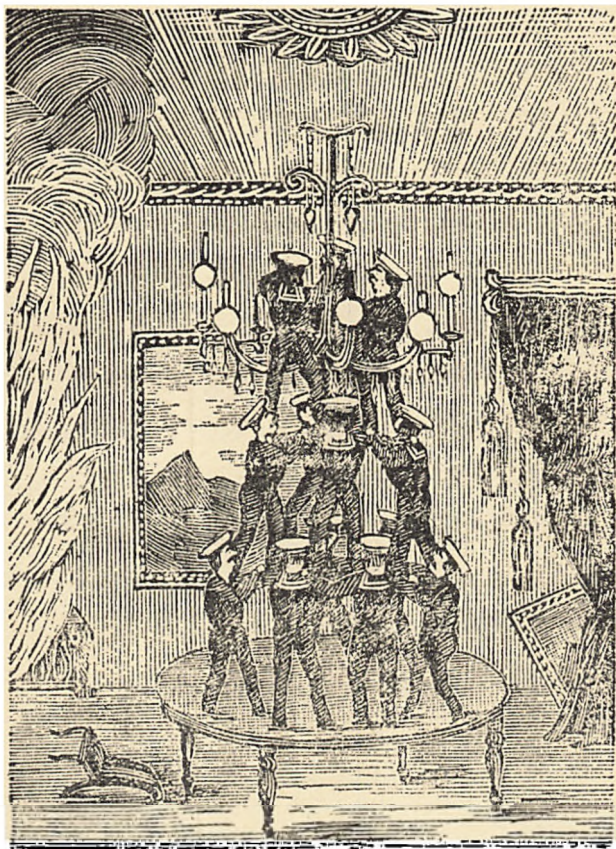
Beretning.

Ved den frygtelige Brand, der ødelagde vort stolte Christiansborg Slot, bleve Soldater kommanderede til Redning af Malerier og Kostbarheder. Da Ridderfalens Loft styrte ned, begravede det to Soldater under Ruinerne. Det var en Ingeniør og en Artillerist. Da Faren blev overhængende, og Ridderfalens Loft truede med at styrte ned, raabtes der til Soldaterne, at de hurtigt skulde komme ud. Dette var lettere sagt end gjort, thi Røg og Flamme vare saa forfærdelige, at Alle vare forvirrede og ingen Udgang kunde finde. Det lykkedes dog tilsidst de fleste, men Ingeniør Osvald Heilmann og Artillerist Nielsen bleve begravede under Bjælker og Grus. Kammeraterne arbejdede som fortvivlede for at faa dem trukne frem; det var umuligt; de maatte med skærende Smerte forlade de tvende Ulykkelige. De fandtes først d. 11te October, da man ryddede Tomterne. De vare aldeles forbrændte, saa at deres Rester endog stiktes ad, da man lagde dem i Kister for at begrave dem. Om Artillerist Nielsen af 1. Batteri er skrevet andetsteds. Pioner Heilmanns Lig blev ført til Næstved; hans Forældre leve begge i Taarnmark. Hans Fader er Exam. jur. Heilmann. Før Liget blev ført fra Rigsenhavn holdtes dog Sørgehøjtideligheden i Garnisons Kirkegaardskapel den 16. October 1884.

Det var et haardt Slag for Forældrene, der siges tidligere at have mistet en Søn paa Søen. Osvald Heilmann var et flinkt ungt Menneske, født 1863, afholdt af sine Forfædre og af Kammeraterne.

Fred over ham.

En evig glad Hise om
**Russerne, som tog
Lusekronen ned paa
Christiansborg Slot
under Branden.**

Mel.: Den evigglade Robbersmed.

Hvem husker ikke Kresjansborres store Jildebrand!
Hvor Gnisterne fløi tæt som bare Sand.
Og Ruderne de knalbede for Dynamitens Magt,
Og Scheibelein han sa'e: Nu er der bagt!

(Taler): Det kan nok være at der var „Fut“, men vi hang morderlig i med Sprøiten — for jeg har den Vre og staa ved „Sugeværket“, som møder 3 Timer efter at Jlden er slukket — Sludder! er begyndt, vilde jeg sige. Jøsjes, hvor vi sugede og pumpede og sprøitede og fløitede (fløiter).

Og Folk de var saa flinke til at redde Sølv og Stads.
Selv „Herkules“ blev slæbt med meget Mas;
Og Malerierne blev revet ned fra Væggene,
En „Venus“ skal ha' mistet Væggene.

(Taler): Ja, det kan nok være at der blev reddet!
Der var nogle af mine Medsprøitekolleger komne ned i en af Kælderne, hvor der stod en Mængde rare Glasfer paa Hylderne, og da en Brandmand altid er tøsfig naar han er i Jlden, saa tog de dem et Nip — for det var dog Synd om Jlden skulde fortære dem ogsæ; men hvem kommer? En Officeer. Naa, de gjorde Honnør, stadig fløitende denneherjens (fløiter).

Det værste Sjov det var saagu da Russerne tog fat,
De gik og robed' der den ganske Nat;
En Lysektrone stak dem svært i Øinene, min Ven!
Men hvordan sku' de ku' faa fat i den?

(Taler): Ja, for der var ingen Trappestige til at falde ned a' med den, og inden der blev reist et Stillads kunde Uhsekronen og hele Molevitten være Bst væk, men Rusjerne kan staa fast, naar det gælder en Uhsekrone! Anisi Anasi Wudeiwuski! siger deres Chef, og Bupti En To Tre! Først sex Mand, saa fire saa tre, saa to, oven paa hinanden, ligesom en Pyramide — naa, den var jo inte saa tosjet regnet ud! Og mens Rusmændene flatrede op, gif General Anutski nedenfor og fløitede denne (fløiter),

Ja, det kan rigt'nok hænds sig at det gif saa Omelet, En Rusjer tabte dog en hvid Kastjet, Men „Kronen“ den kom ganske hel og velbeholden ned, „Rusruski Takski!“ saadan nok det hed.

(Taler): Og alle Rusmændene blev nu saa glade, som ha'de de faaet Havresuppe i fjorten Dage, og inte vidste hvad de skulde gjøre med'en! Og Uhsekronen blev nu baaren til en Bogn, for at opbevares til den Tid, det nye Presjansborre reiser sig a' sin Afte — og det kan maaske vare længe. Til den Tid ligger jeg kastejens ude paa „Bestre“ og fløiter denneherjens (fløiter).

At Rusjerne er raske Folk, det har de ofte vist, Men raa Ugurter har de ogsa spist; Og kan de blot saa Brændevin (og vor er rigtig go'), Saa drikker de en Snapz saa stor som to!

(Taler): Men det Børste var, da jeg kom hjem fra Jlden, for saa ga' Mutter mig en Opsang, for hun syntes det var for sent jeg kom hjem. Klokken var tre Kvartier til 5, og kun tre Snapse og fire Bajere, hvad gi'er De mig for den! Men saa gav jeg rigt'nok Mutter denneherjens (fløiter).

I Barndommens Dage.

I Barndommens Dage, naar glade vi gaar
Med Roser paa smilende Kind.
Da se vi ei Englen som stærkende staar
Og titter i Hjertet os ind.
Nu vide vi først, hvilken Stat vi besad,
Nu seer vi først hele dens Værd,
Det var et saa deiligt fortryllende Kvad,
Som aldrig genlyder meer.

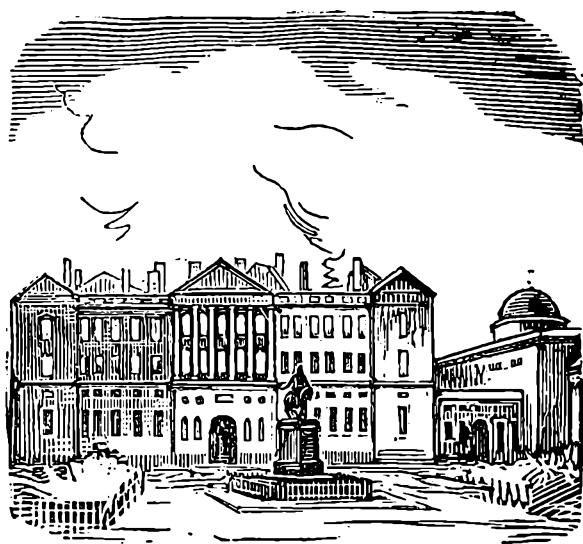
I Barndommens Dage var alting saa smukt,
En Verden af Purpur og Guld,
Man saae ei hvor Menneskets Døie blev lukt
Og gjemt under Stene og Muld.
Hvor Sorg som os thyged var grulig og stor,
Hvor lille den end var mod dem,
Som ubarmhjertig os trykfed mod Jord,
Saa fjernt fra vort Barndoms Hjem.

I Barndommens Dage vi ønsked saa tidt:
O gid jeg var voksen og stor!
Saa Skole og Evang og Skænd jeg var kvit,
Var selv bleven Fa'r eller Mo'r!
Men naar vi som ældre blandt Sorgerne gaa
Har ikke en trøstende Ven,
Vi ønske mens Taarer i Øiet mon staa:
O gid jeg var Barn igjen! —

Kjøbenhavn
Rud. Foltmars Forlag og Tryk
Saaes i Holmensgade 33 Hj. af Lægegade.

T a f
til
enhver tro Hjælper
ved
Christiansborg Slots Brand.

En Sang fra det danske Folk.

Udgivet af „Lørdag-Aften“s Expedition.
Kontor: Landemærket 19.

Kjøbenhavn.
Trykt hos Chr. Birch, Landemærket 19.
1884.

Mel.: Der er et hndigt Land.

I Sorgens bittre Stund,
En Tak fra Hjertet lyder
:: Fra Sjælens dybe Grund ::
Til hver en Danismænd saa brav,
Der frygted ej for Fare
:: Og Død i Flammehav! ::

I Røg og Flammers Blod
J kæmped som Bersærker,
:: Da Konge-Ordet lød. ::
Dig Danmarks Heltefare stor
J veg ej for J fejred',
:: Ti i Jer Trofskab bo'r. ::

Stønt sunken er i Grus
Vor stolte Kongebolig,
:: Blev reddet Kunstens Hus. ::
Vor Thorvaldsen end leve kan,
J sine stønne Værker!
:: Derfor en Tak, hver Mand! ::

Og vi til Tak Jer Haand
Med Hjertets Varme trykke,
:: Os samler fælles Baand! ::
Hvad J for Danmarks Vre gab,
Vil gjennem Tider mindes,
:: Naar smuldreret er vor Grav! ::

Til de brave Hjælpere.

Vi tror rettest at kunne tolke det danske Folks Følelser overfor vor nye National-Ulykke, — delt af Alle, baade Store og Smaa — ved at afstrykke Hs. Maj. Kongens Henvendelse til dem der under Hans personlige Ledelse offrede Liv og Flid, ja maaske endog Helbred paa at værne om Landets dyrebareste Skatte.

Kongens hjærtelige Ord er disse:

Under den Sorg, som igaar har ramt Os, Vor Hovedstad og hele Landet, idet det stolte Christiansborg Slot i Løbet af faa Timer er bleven et Rov for Flammerne, føle Vi Trang til at udtale Vor oprigtige og hjertelige Tak for de Beviser paa Mod og Uforsagthed, utrættelig Ihærdighed og opofrende Beredvillighed til at yde Hjælp, der — som Vi Selv personlig havde Lejlighed til at overbevise Os om — i saa fuldt Maal afslagdes ikke blot af Kjøbenhavns Brandkorps og af Hærens og Flaadens forskellige Afdelinger, Officerer, Underofficerer og Menige, men ogsaa af den studerende Ungdom saa vel som af Borgerne af alle Samfundsklasser. Det er disse forenede Bestræbelser, det skyldes, at de nationale Skatte, som Slottet husede, i det Væsentligste ere blevene frelst fra Undergang.

Givet paa Amalienborg, den 4 Oktober 1884.

Christian R.

Hans Majestæt Kongen, Os. Kongelige Høiheder Kronprindsen og Prinds Waldemar kom strax ved Underretningen tilstede paa Brandstedet og hjalp med Raad og Daad, opmuntrede de utallige hjælpende Borgere, Studenter og Soldater, der med Fare for Liv og Lemmer arbejdede i den nedstyrtende Regn af Murbævt og Ildgøgler.

Alle ved ogsaa at Soldater — ligesaa Infanteriet og op til Garder og dens Officerer, var alle lige ibrige i at frelse vore Skatte, men da en Navnliste vilde blive loblig lang — bringer vi her en inderlig Tak til alle de Smaa i Samfundet, der her viste at de var Venner af Fædreland og Nation.

Ogsaa de flinke russiske Matroser, ligesaabel som enhver borgelig Frivillig bør have vor varmeste Tak!

Tusiuder af Hænder var rede til at hjælpe, og det var ligesom rørende at se al denne Offervillighed. Man bør erindre, at Slottets hele Bygningsform, dets kolossale Dimensioner og dets indviklede Gange og Korridorer i Forbindelse med den Voldsomhed hvormed Ilden udbrød, gjorde enhver Bestræbelse for at redde ligesom livsfarlig. Idet vi haaber senere at gjøre vore Læsere hyderligere bekendt med de nærmere Omstændigheder, naar Sindene kommer mere til Ro og Bevægelsen sætter sig lidt, vil vi her kun nævne nogle faa Navne, der har gjort sig selvstændigt til enhver Dansts Tak og Paaskønnelse i jærlich Grad.

Profesorerne **Meldahl, Vermehren, Bloch og Bache** bidrog saaledes væsentligst til Malerisamlingens Bevarelse.

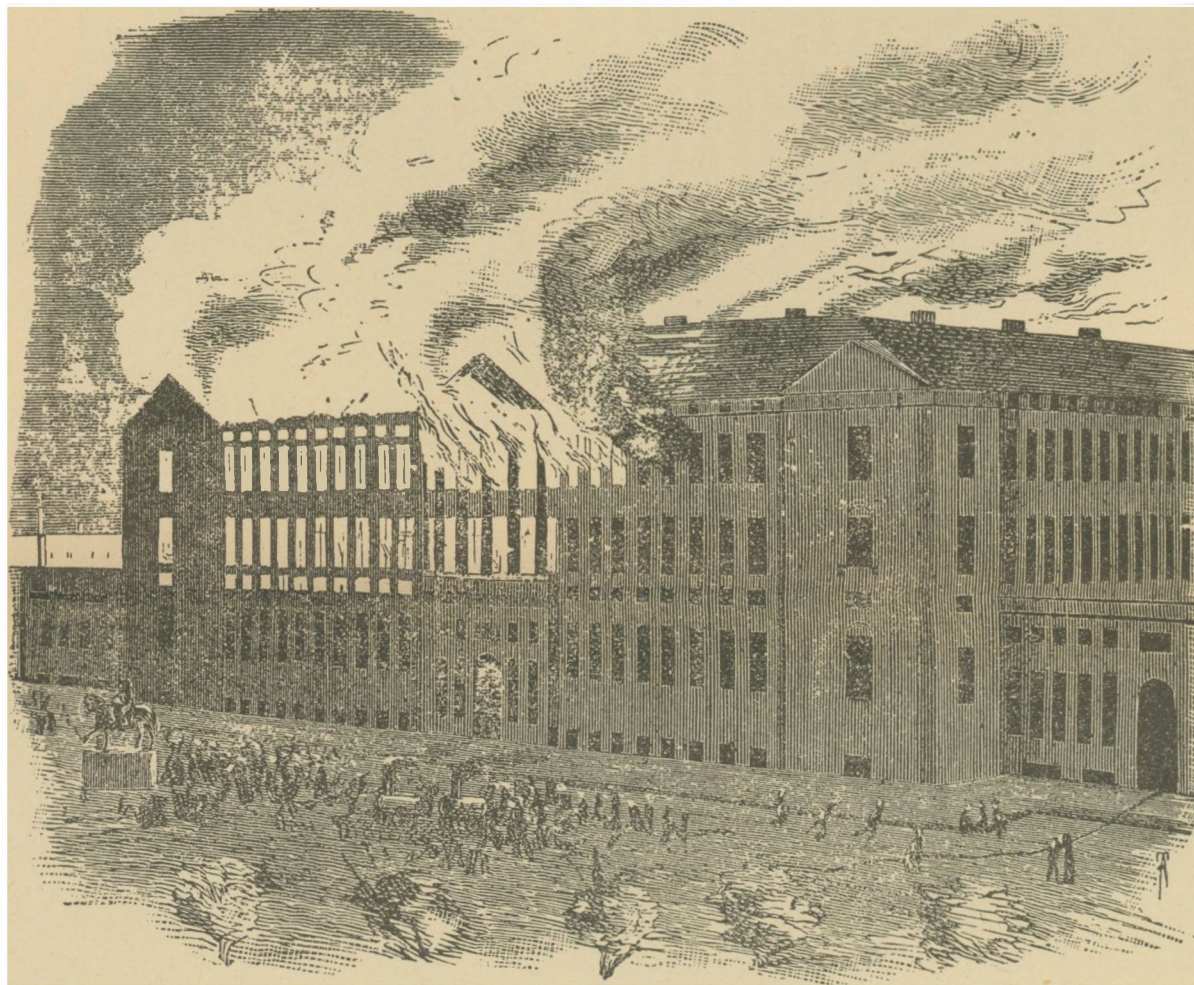
Men med vor Tak knytter sig vor inderligste Sorg over de brave Mænd, der offrede Livet for Pligten og Kjærligheden til Fædrelandets Stoltbed og Væ.

Befignet være deres Minde!

Obs.! Ugebladet „**Lørdag-Aften**“ vil i sit første Nr. bringe „**Kristiansborg Slots Historie.**“ og en fyldestgjørende Beskrivelse af Branden.

Christiansborg Slots Brand,

den 3. Oktober 1884.

Fra Christiansborg vor Frihed lød
I Folke-Frederiks Mund.
Den Gang var det kun Frihedsglød.
Den tændte Hjerter kun.
Men nu er Slottet lagt i Grus.
Kun nøgne Mure staa,
Og Vinterstormens barske Sus
Gaar over Muren graa.

Naar nu ved dets Ruin vi staar
Og Hjertet krymper sig,
Da af sig selv vor Tanke gaar
Med Haab ad Fremtids Vej
Det stolte Slot skal vel fremstaa
Som nyt ved Folkets Røst,
Og da skal Glæden atter naa
Til Orde i vort Bryst.

UDDRAG AF JULIUS STRANDBERGS
HIDTIL UKENDTE DAGBØGER

Efter at denne afhandling var udarbejdet, fik jeg gennem *Visens Venner* at vide, at bogtrykker *Flemming Strandberg* ejer sin farfaders dagbøger, ialt 6 bind dækkende perioden 1863–1903. På min forespørgsel stillede han straks det pågældende bind til disposition, og det er med hans venlige tilladelse, at jeg nu kan meddele, hvad *Jul. Strandberg* selv skriver om sine viser om slotsbranden. Jeg vil gerne her bringe min bedste tak til bogtrykker Strandberg, fordi han så beredvilligt har stillet disse dagbogsoptegninger til rådighed. Med *Jul. Strandbergs* overordentligt omhyggeligt førte dagbøger har fremtidig viseforskning fået et uvurderligt middel i hænde til belysningen af vor mest fremtrædende og mest produktive viseforfatter og hans hele virksomhed.

I afsnittet *Hvornår kom viserne på gaden* søgte jeg at datere Strandbergs viser efter indre kriterier, og det kan nu konstateres, at jeg kun har taget fejl på ét punkt: visen N blev ikke skrevet søndag formiddag, men derimod søndag aften! Yderligere bekræftes mistanken om, at Strandberg selv har skrevet alle sine slotsbrandsviser (jfr. s. 49). Den afvigende ortografi i A har jeg ikke endnu kunnet finde nogen tilfredsstillende forklaring på gennem dagbøgerne, selvom vi nu ved, at Strandberg selv skriver *saae* med *-e* (jfr. s. 49).

Pseudonymet *Calibans* »usikre oplysning« om oplagstallet kan nu let forklares (jfr. s. 50). Af Strandbergs nedenfor citerede årsoversigt fremgår det, at han selv har betragtet sine 6 viser om branden som én »Lejlighedsvis«. Caliban har set denne oversigt, men det så flygtigt, at han i farten har lagt to tal sammen som intet har med hinanden at gøre!

[6.] Godt Vejr. Stigende Handel med Viser. Fik den nye Vise ud om Soldaten [N]. En lille Tur med Fj[erdingstad] ved Kvægtorvet. Vi have faaet mange Konkurrenter om Viserne, men vore gaae dog udmærket endda. I Aften expederede jeg i Butikken.

[7.] Nydeligt Sommervejr. Glimrende Forhandling endnu med de 5 Christiansborg-Viser. Nu gaaer det dog i Aften mere stille, da Konkurrenterne undersælge med det halve, og Nyhedens Interesse har tabt sig. Men til Provindsen solgte vi mange hundrede. Afskedigede Bydrengen Laurits.

[8.] Nydeligt Sommervejr efter en ringe Regn i Morges. Udmærket Forretning. Sendte mange af de nye Viser om Branden til Provindsen. En Tur med Ove og Fj[erdingstad]. Fr. Jørgensen var her. Begyndte i Aften paa en 36 sidig Beskrivelse af Branden [jfr. noten s. 15].

[9.] Godt, meget mildt Vejr. Meget god Forhandling. Fra Provindsen have vi en del Ordre paa Viser, men dog ikke i det Omfang som vi ventede. I Aften var Dina og jeg i Theatret og saae »Elverhøj«.

[10.] Ustadigt Vejr, megen Regn, i Aften et stærkt Lyn og et Tordenslag. Meget god Forhandling. Kjøbte 2000 gl. Danmarks Almanakker til 6 Øre Stkt. Skrev paa den nye Bog om Branden.

[11.] [...] Øsende Regn. Meget god Forhandling. Nu gaaer Christiansborgviserne godt til Provindsen. [...]

[12.] [marginalt: Historien om Slotsbranden udkom.] Nydelig Vejr indtil i Aften, da det blev øsende Regn. [...] I Aften vare vi Alle inviterede i Selskab [...] Vi spillede l'Hombre; jeg vandt 1,25. Jeg foretog efter Opfordring »Fr. Olsen i Dampsporgvognen«. Den vandt umaadeligt Bifald. Kl. 12¼ gik vi hjem. [...]

[13.] [...] Solgte adskillige af den nye Historie om Slotsbranden. [...]

Bogtrykker Flemming Strandberg ejer også et eksemplar af vistnok alle de viser, som Jul. Strandberg har udsendt på sit forlag. De findes nydeligt indbundne i 16 samtidige bind, og de er indsat i kronologisk orden. Det viser sig endvidere, at Strandberg har indsat Christiansborg-viserne i den rækkefølge, som jeg formodede, at de kom i. I Strandberg-samlingen findes således førsteudgaven af A, men ikke af B – idet han vel har fundet den for uordentlig, hvorfor han har indsat den gennemrettede andenudgave – CD, førsteudgaven af N samt O.

UDDRAG AF DAGBOGEN FOR OKTOBER 1884

[3.] [marginalt: Christiansborg Slot nedbrændt.] Graa-vejr, lidt Regn. Meget god Forhandling. Kl. 5 blev jeg underrettet om, at der var Ildløs i Christiansborg Slot. Jeg ilede strax derhen. Det røg kun lidt, inde i Gaarden, men pludselig sloge Flammerne ud og jeg saae hvorledes hele det dejlige Slot blev et Rov for Luerne. Det var et rædsomt storartet Skue. Vi vare tilsidst Alle henne at se det. Kl. c. 2 kom vi hjem, saa skrev jeg 2 Viser [A B].

[4.] Ustadigt Vejr. Stormende Handel med de 2 Viser om Slotsbranden [A B]. Jeg var hele Dagen i Trykkeriet. Skrev to nye Viser [C D]. Butiken blev næsten stormet. Vi solgte hen ved 13000 Viser. Vi vare Alle i travl Beskæftigelse, 3 Dreng, 2 Piger, selv Annamutter [datteren Anna] maatte løbe efter Viser.

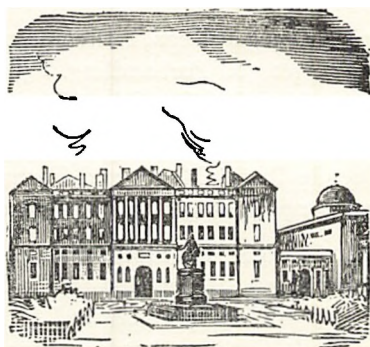
[5.] [marginalt: Slottets Kolonnade brændt.] Godt Vejr. Fik de 2 nye Viser ud [C D]. Meget stærk Forhandling. Vi solgte i Dag for 100 Kr. [vistnok á 2 øre, d. v. s. 5000 viser]. Vi vare Alle en Tur og henne at se paa Christiansborg Slots endnu brændende og rygende Ruiner; saae det ikke fuldendte Panoptikons Indretning. Skrev i Aften en ny Vise om den ved Slotsbranden omkomne Soldat [N].

[16.] Nydeligt Vejr efter at det havde blæst stærkt i Aftes. Skrev strax i Morges en Vise [O] om den i Dag begravede Ingeniør fra Slotsbranden. Meget god Forhandl. til Provindsen. Fik den nye Vise ud og solgte adskillige. Fr. Jørgensen var her og informerede Ove, og vi musicerede derefter.

[20.] [...] Christiansborgviserne gaaer godt endnu til Provindsen.

UDDRAG AF ÅRSOVERSIGTEN

Der solgtes i Aaret noget over 405.000 Viser [...] Der blev altsaa solgt 88.000 Viser mere end det store Aar i Fjor. Dette meget store Antal hidrører fra 2 Lejlighedsviser, nemlig Grosserer Gamel og Studenten, samt Christiansborg Slotsbrand, hvoraf der solgtes resp. 50.000 og 60.000 Expl. i kort Tid.

SKILLINGSVISERNE OM CHRISTIANSBORG SLOTS BRAND 1884
udsendes af J. H. Schultz A/s ved årsskiftet 1958-59 til husets
venner og forretningsforbindelser. Skriften er Monotype Ba-
skerville serie 169 og - for bilagene - Monotype Würzburger
Fraktur serie 83. Papiret er old Kentucky linen og træholdig
offset 108. Bogtryk og bogbind er udført af J. H. Schultz A/s,
og klicheerne er fremstillet af H. Matzen A/s.
Af oplaget er 300 ekspl. stillet til rådighed for boghandelen.

1055

28. Septbr

Twist Hairs. Parrots 3 Puller best. He says
just caught near entrance of gulch
Prof. Phillips has 1. He says. Old blue
old. I am very old. I am very old. I am very old.
I am very old. I am very old. I am very old.
I am very old. I am very old. I am very old.

Grasshopper, near summit. Plants 4-5 ft. high. Grass in
Tussocks, and many burned. There are also the *Silene* and *Amelanchier*
near the top of the hill. The grass is very dry and the *Grasshopper*
is very dry. The *Grasshopper* is very dry. The *Grasshopper* is very dry.

Ed. never has been paid
 Got Maj. Cummings Postmaster's dis-
 tance, as got to the post office. Had no news very
 seldom as the Government broke down. Got Cash-
 ier's (Lester). Webb - also called on the Grand
 Jurymen as of the Billards.

1. Oct.
Robert Ransom
Twins' Day.

My first night at Mount Pleasant. Dated 4-6-1890
 Dried up. Had one of Harb's new sea gull skeletons
 from the night of 3-29-90. Saw and fingered a specimen of *Stom.*
 and new *Polychaeta*. To-day leave for East. I'll be
 back in 4. Harris and his son. Carl Smith. Will be back at
 last. Nix & Co. and others. I'll be back at 4-14-90

[illegible]

Christians
born Slav
nationed.

[illegible]

Wichita, Kas. - Remains much improved and in 2 weeks are fully
branded. My new bass are in the hands of the mill, they are very good.
Antelope also in the hands of the mill. We have also had some
quail, but none of the former. Several of the quail, 3 prairie,
12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 83

Fuchsia calycosa
A. DC.

1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2521. 2522. 2523. 2524. 2525. 2526. 2527. 2528. 2529. 2530. 2531. 2532. 2533. 2534. 2535. 2536. 2537. 2538. 2539. 2540. 2541. 2542. 2543. 2544. 2545. 2546. 2547. 2548. 2549. 2550. 2551. 2552. 2553. 2554. 2555. 2556. 2557. 2558. 2559. 2560. 2561. 2562. 2563. 2564. 2565. 2566. 2567. 2568. 2569. 2570. 2571. 2572. 2573.

good night. Amanda's General read to her. At the very
beginning of our residence in Allegheny we had a
General. We found General many General
an illness, now we have my General. I
allow you to be in the future.

My friend, James Craig, Guineas and last week being needed
went to the Cheshamby-Brook. He was at the
place, near hills, by the same name, and
at the end of the road, he had a
small house, which was in the
middle of the hills.

[illegible]

gadt, megalad wildt hajt. Meagal gad Las-
Lewding. Am Hromefann Lwenn ni
an kl Otrudt genn hilt, megal gaj ill
i kl Otrudt genn ni megalad gaj ill
meagal gaj ill i kl Otrudt genn hilt.

Упростиъ мѣсяцъ, въ которомъ я бываю, и Affected
мнѣтъ Рену и а. Понимая. Моего же дѣла
Будущимъ. Чѣмъ болѣе я. Имѣю въ себѣ
мнѣю въ себѣ и въ Рену. Тѣмъ же мнѣ
въ Рену и Будущимъ.

Faire un lit de
lithographie pour
l'œuvre.

Frank Rupp: Dated 2nd September. the cases of Spotted
fever, typhus and typhoid fever. died in 1st and 2nd
months. and 3rd, 4th, 5th, 6th, 7th, 8th, 9th, 10th, 11th, 12th, 13th, 14th, 15th, 16th, 17th, 18th, 19th, 20th, 21st, 22nd, 23rd, 24th, 25th, 26th, 27th, 28th, 29th, 30th, 31st, 32nd, 33rd, 34th, 35th, 36th, 37th, 38th, 39th, 40th, 41st, 42nd, 43rd, 44th, 45th, 46th, 47th, 48th, 49th, 50th, 51st, 52nd, 53rd, 54th, 55th, 56th, 57th, 58th, 59th, 60th, 61st, 62nd, 63rd, 64th, 65th, 66th, 67th, 68th, 69th, 70th, 71st, 72nd, 73rd, 74th, 75th, 76th, 77th, 78th, 79th, 80th, 81st, 82nd, 83rd, 84th, 85th, 86th, 87th, 88th, 89th, 90th, 91st, 92nd, 93rd, 94th, 95th, 96th, 97th, 98th, 99th, 100th, 101st, 102nd, 103rd, 104th, 105th, 106th, 107th, 108th, 109th, 110th, 111th, 112th, 113th, 114th, 115th, 116th, 117th, 118th, 119th, 120th, 121st, 122nd, 123rd, 124th, 125th, 126th, 127th, 128th, 129th, 130th, 131st, 132nd, 133rd, 134th, 135th, 136th, 137th, 138th, 139th, 140th, 141st, 142nd, 143rd, 144th, 145th, 146th, 147th, 148th, 149th, 150th, 151st, 152nd, 153rd, 154th, 155th, 156th, 157th, 158th, 159th, 160th, 161st, 162nd, 163rd, 164th, 165th, 166th, 167th, 168th, 169th, 170th, 171st, 172nd, 173rd, 174th, 175th, 176th, 177th, 178th, 179th, 180th, 181st, 182nd, 183rd, 184th, 185th, 186th, 187th, 188th, 189th, 190th, 191st, 192nd, 193rd, 194th, 195th, 196th, 197th, 198th, 199th, 200th, 201st, 202nd, 203rd, 204th, 205th, 206th, 207th, 208th, 209th, 210th, 211st, 212th, 213th, 214th, 215th, 216th, 217th, 218th, 219th, 220th, 221st, 222nd, 223rd, 224th, 225th, 226th, 227th, 228th, 229th, 230th, 231st, 232nd, 233rd, 234th, 235th, 236th, 237th, 238th, 239th, 240th, 241st, 242nd, 243rd, 244th, 245th, 246th, 247th, 248th, 249th, 250th, 251st, 252nd, 253rd, 254th, 255th, 256th, 257th, 258th, 259th, 260th, 261st, 262nd, 263rd, 264th, 265th, 266th, 267th, 268th, 269th, 270th, 271st, 272nd, 273rd, 274th, 275th, 276th, 277th, 278th, 279th, 280th, 281st, 282nd, 283rd, 284th, 285th, 286th, 287th, 288th, 289th, 290th, 291st, 292nd, 293rd, 294th, 295th, 296th, 297th, 298th, 299th, 300th, 301st, 302nd, 303rd, 304th, 305th, 306th, 307th, 308th, 309th, 310th, 311st, 312th, 313th, 314th, 315th, 316th, 317th, 318th, 319th, 320th, 321st, 322nd, 323rd, 324th, 325th, 326th, 327th, 328th, 329th, 330th, 331st, 332nd, 333rd, 334th, 335th, 336th, 337th, 338th, 339th, 340th, 341st, 342nd, 343rd, 344th, 345th, 346th, 347th, 348th, 349th, 350th, 351st, 352nd, 353rd, 354th, 355th, 356th, 357th, 358th, 359th, 360th, 361st, 362nd, 363rd, 364th, 365th, 366th, 367th, 368th, 369th, 370th, 371st, 372nd, 373rd, 374th, 375th, 376th, 377th, 378th, 379th, 380th, 381st, 382nd, 383rd, 384th, 385th, 386th, 387th, 388th, 389th, 390th, 391st, 392nd, 393rd, 394th, 395th, 396th, 397th, 398th, 399th, 400th, 401st, 402nd, 403rd, 404th, 405th, 406th, 407th, 408th, 409th, 410th, 411st, 412th, 413th, 414th, 415th, 416th, 417th, 418th, 419th, 420th, 421st, 422nd, 423rd, 424th, 425th, 426th, 427th, 428th, 429th, 430th, 431st, 432nd, 433rd, 434th, 435th, 436th, 437th, 438th, 439th, 440th, 441st, 442nd, 443rd, 444th, 445th, 446th, 447th, 448th, 449th, 450th, 451st, 452nd, 453rd, 454th, 455th, 456th, 457th, 458th, 459th, 460th, 461st, 462nd, 463rd, 464th, 465th, 466th, 467th, 468th, 469th, 470th, 471st, 472nd, 473rd, 474th, 475th, 476th, 477th, 478th, 479th, 480th, 481st, 482nd, 483rd, 484th, 485th, 486th, 487th, 488th, 489th, 490th, 491st, 492nd, 493rd, 494th, 495th, 496th, 497th, 498th, 499th, 500th, 501st, 502nd, 503rd, 504th, 505th, 506th, 507th, 508th, 509th, 510th, 511st, 512th, 513th, 514th, 515th, 516th, 517th, 518th, 519th, 520th, 521st, 522nd, 523rd, 524th, 525th, 526th, 527th, 528th, 529th, 530th, 531st, 532nd, 533rd, 534th, 535th, 536th, 537th, 538th, 539th, 540th, 541st, 542nd, 543rd, 544th, 545th, 546th, 547th, 548th, 549th, 550th, 551st, 552nd, 553rd, 554th, 555th, 556th, 557th, 558th, 559th, 560th, 561st, 562nd, 563rd, 564th, 565th, 566th, 567th, 568th, 569th, 570th, 571st, 572nd, 573rd, 574th, 575th, 576th, 577th, 578th, 579th, 580th, 581st, 582nd, 583rd, 584th, 585th, 586th, 587th, 588th, 589th, 590th, 591st, 592nd, 593rd, 594th, 595th, 596th, 597th, 598th, 599th, 600th, 601st, 602nd, 603rd, 604th, 605th, 606th, 607th, 608th, 609th, 610th, 611st, 612th, 613th, 614th, 615th, 616th, 617th, 618th, 619th, 620th, 621st, 622nd, 623rd, 624th, 625th, 626th, 627th, 628th, 629th, 630th, 631st, 632nd, 633rd, 634th, 635th, 636th, 637th, 638th, 639th, 640th, 641st, 642nd, 643rd, 644th, 645th, 646th, 647th, 648th, 649th, 650th, 651st, 652nd, 653rd, 654th, 655th, 656th, 657th, 658th, 659th, 660th, 661st, 662nd, 663rd, 664th, 665th, 666th, 667th, 668th, 669th, 670th, 671st, 672nd, 673rd, 674th, 675th, 676th, 677th, 678th, 679th, 680th, 681st, 682nd, 683rd, 684th, 685th, 686th, 687th, 688th, 689th, 690th, 691st, 692nd, 693rd, 694th, 6

1884

5th October